
Πρόλογος

Η μελέτη, η έρευνα και η συντήρηση όσων μας κληροδοτήθηκαν υπαγορεύεται ως ιστορική αναγκαιότητα. Αποτελεί χρέος όλων μας η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μας και η παράδοσή της στις επόμενες γενιές. Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον υπεύθυνο για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας τον κ Γιώργο Βαρελίδη, για την ευκαιρία που μας έδωσε να ασχοληθούμε με το συγκεκριμένο αντικείμενο καθώς και την πολύτιμη βοήθεια του κατά την συγγραφή των κειμένων.

Επιπλέον, χρειάζεται να ευχαριστήσουμε τον Οργανισμό Τουριστικής Ανάπτυξης για την βοήθεια που μας παρείχε καθώς και τον υπεύθυνο των Ιαματικών Λουτρών της Κύθνου καθώς και τους κατοίκους του νησιού για τις υποδείξεις τους για την ακριβέστερη προσέγγιση του αντικείμενου.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειες μας και τους φίλους μας για την ηθική στήριξη που μας πρόσφεραν στην εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας.

Αθήνα, 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	
Περιεχόμενα	
1. Εισαγωγή	σελ. 1-2
2. Ιστορικά Στοιχεία.	
2.1 Ιστορική χρήση του νερού και αντιμετώπιση του από τον άνθρωπο.....	σελ. 3-4
2.2 Η σημασία των ιαματικών πηγών.....	σελ. 5-7
2.3 Γενικά ιστορικά στοιχεία της Κύθνου.....	σελ. 7-8
2.4 Η φυσιογνωμία του νησιού.....	σελ. 9-10
2.5 Ιαματικά λουτρά της Κύθνου.....	σελ. 11-13
2.6 Οι θερμοπηγές της Κύθνου.....	σελ. 13-17
3. Οι ιαματικές πηγές της Ελλάδος και του κόσμου.	
3.1 Οι ανακηρυγμένες ιαματικές πηγές της Ελλάδας.....	σελ. 18-20
3.2 Ιαματικές πηγές Τουριστικής σημασίας.....	σελ. 20-21
3.3 Ιαματικές πηγές Τοπικής Σημασίας.....	σελ. 21-22
3.4 Γεωγραφική κατανομή και χωροταξική διάρθρωση.....	σελ.23
3.5 Κατηγορίες ιαματικών πηγών.....	σελ. 24-25
3.6 Οι λουτροπόλεις της Ευρώπης.....	σελ. 25-28
4. Νομοθετικό Πλαίσιο των Ιαματικών Πηγών	
4.1 Ιδιοκτησιακό καθεστώς.....	σελ. 29
4.2 Κρατική πολιτική στον τομέα των ιαματικών λουτρών.....	σελ. 29-31
4.3 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α) και λουτροπόλεις...σελ.	31-32
4.4 Υφιστάμενες δυνατότητες χρηματοδότησης από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους . Επενδυτικά σχέδια ανάπτυξης των ιαματικών λουτρών.....	σελ.32-34
4.5 Νόμοι που διέπουν την κυριότητα των ιαματικών πηγών και την εκμετάλλευσή τους.....	σελ.34

---

5. Αξιοποίηση των ιαματικών πηγών.

- 5.1 Γενικά.....σελ. 36-37
- 5.2 Συγκριτικά κίνησης υδροθεραπευτηρίου της Ελλάδας.....σελ. 37-38
- 5.3 Καταγραφή προβλημάτων για την αξιοποίηση των ιαματικών λουτρών .....σελ. 38-39
- 5.4 Πλεονεκτήματα από την ανάπτυξη των ιαματικών πηγών.....σελ. 39-40
- 5.5 Προτάσεις για την ανάπτυξη των ιαματικών πηγών .....σελ. 41-44

6. Υπάρχουσα κατάσταση και προτάσεις αξιοποίησης των ιαματικών πηγών της Κύθνου .

A ΜΕΡΟΣ

- 6.1 Υπάρχουσα κατάσταση – υποδομή εγκαταστάσεων – περιοχής λουτρών Κύθνου.
  - 6.1.1 Χωροθέτηση του κτιρίου .....σελ. 45
  - 6.1.2 Διαδοχικές φάσεις ανοικοδόμησης και υπάρχουσα κατάσταση του υδροθεραπευτηρίου .....σελ. 45-51
  - 6.1.3 Οικονομικά Στοιχεία Υδροθεραπευτηρίου ΕΟΤ .....σελ. 52-54
  - 6.1.4 Ξενοδοχεία – Δωμάτια.....σελ. 54-59
  - 6.1.5 Εστιατόρια.....σελ. 59
  - 6.1.6 Μαρίνα.....σελ. 60
  - 6.1.7 Συγκοινωνίες.....σελ. 60-61
  - 6.1.8 Προσπάθειες και προϋποθέσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης για την αξιοποίηση των ιαματικών λουτρών στη Κύθνο με βάση τα προβλήματα της .....σελ. 61-63

B ΜΕΡΟΣ

- 6.2 Εκσυγχρονισμός και τρόπος διαμόρφωσης-αξιοποίησης των ιαματικών λουτρών της Κύθνου.
  - 6.2.1 Γενικά.....σελ. 64-66
  - 6.2.2 Περιγραφή ενδεικτικών εγκαταστάσεων βιώσιμων μονάδων (Λουτροθεραπείας) της Ευρώπης.....σελ. 66-67
  - 6.2.3 Προγραμματισμός και ανάπτυξη των ιαματικών λουτρών.....σελ. 68-71
  - 6.2.4 Γενικές προτάσεις για την αναβάθμιση του υδροθεραπευτηρίου... σελ. 71-73
  - 6.2.5 Τομέας Ομαδικής Λουτροθεραπείας.....σελ. 74

6.2.6 Τμήμα Ατομικής Λουτροθεραπείας.....σελ.74	
6.2.7 Τομέας Ατομικής Λουτροθεραπεία και Υπηρεσιών Χαλάρωσης.. σελ. 74	
6.2.8 Τμήμα Υδροθεραπείας και Κινησιοθεραπείας.....σελ.74-75	
6.2.9 Τμήμα Ατομικής και Ομαδικής Γυμναστικής.....σελ. 75	
6.2.10 Τμήμα Αισθητικής και διατροφής.....σελ. 75	
6.2.11 Διαμόρφωση περιβάλλοντα χώρου .....σελ. 76	
6.2.12 Κατασκευαστικές λεπτομέρειες σελ.77-83	
6.2.13 Προτάσεις του δήμου Κύθνου για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών της σελ.83-84	
6.2.14 Οικονομικός Προϋπολογισμός.....σελ. 85	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	σελ. 86

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- Κάτοψη διαμόρφωσης περιβάλλοντα χώρου.
- Κάτοψη διαμόρφωσης ισογείου.
- Κάτοψη διαμόρφωσης πρώτου ορόφου.
- Κάτοψη διαμόρφωσης δεύτερου ορόφου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Η διατήρηση των στοιχείων ενός τόπου πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό καθήκον κάθε λαού και παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές. Ως στοιχεία της παράδοσης ενός τόπου μεταξύ άλλων, λαμβάνονται και τα κτίρια του, τα οποία δεν αποτελούν μόνο σημεία ιστορικής αναφοράς, αλλά αισθητικής και επιστημονικής διερεύνησης. Η διατήρηση της ακεραιότητας και της φυσιογνωμίας των κτιρίων αυτών μέσα στο χρόνο, απαιτεί αρκετές φορές πολύπλοκες και δαπανηρές διαδικασίες.

Οι φθορές που παρουσιάζει κάθε κτίριο, με το πέρασμα του χρόνου, οφείλονται στην επίδραση του περιβάλλοντος και στη χρήση του. Ο τρόπος αντιμετώπισης των ζημιών που προκαλούνται στα δομικά στοιχεία του κτιρίου, εξαρτάται από το μέγεθος και τη θέση του στη κατασκευή. Ο εντοπισμός και η άρση των παραγόντων που τις προκαλούν, αποτελούν θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την επιτυχία οποιασδήποτε επέμβασης επισκευής, συντήρησης ή και αξιοποίησης του κτιρίου.

Η μελέτη για την αποκατάσταση, ενός τέτοιου κτίσματος στοχεύει κυρίως στην εύρεση τρόπων συντήρησης και αξιοποίησης που θα αναδεικνύουν τις φυσικές, πνευματικές και ιστορικές αξίες του. Παράλληλα απαραίτητες αρχές που πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν του ο μηχανικός με στόχο την διατήρηση και την ανάπτυξη είναι:

- Ήπια εκμετάλλευση των υδατικών πόρων.
- Έργα με το ελάχιστο περιβαλλοντικό κόστος.
- Προστασία των υδατικών πόρων και του περιβάλλοντος.
- Συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων/θιγόμενων, ώστε να επιτυγχάνεται η μέγιστη δυνατή συναίνεση.
- Εφαρμογή οδηγιών και νόμων (π.χ. νόμος για την δόμηση κοντά στα ρέματα).
- Η Δ.Υ.Π. να μην οδηγείται από την ζήτηση αλλά από τη δυνατότητα προσφοράς.
- Αποφυγή μη αναστρέψιμων λύσεων σε περίπτωση κινδύνων για το περιβάλλον.
- Προστασία ζώων και περιουσίας πάνω από οποιοδήποτε αναπτυξιακό στόχο.

Επίσης ο μηχανικός σχετικά με τις επιπτώσεις ενός έργου στο φυσικό περιβάλλον πρέπει να συνεκτιμά τα εξής :

-
- 1) ποια η κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος στην περιοχή του έργου και την ευρύτερη περιοχή επηρεαζόμενη από το έργο
  - 2) τις επιπτώσεις που προκύπτουν στην φάση κατασκευής
  - 3) τα επανορθωτικά μέτρα, που πρέπει να παρθούν
  - 4) τις όποιες θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, στην περιοχή και ευρύτερα, κατά την λειτουργία του έργου.

Στόχος λοιπόν, μιας τέτοιας μελέτης είναι να εξευρεθούν μέθοδοι αξιοποίησης και διαμόρφωσης του κτιριακού συγκροτήματος που θα ισχυροποιούν τους δεσμούς του παρελθόντος με το παρόν και το μέλλον κάθε τόπου. Οι αποφάσεις που πρόκειται να ληφθούν, απαιτούν υπευθυνότητα, διότι το έργο καθίσταται της περισσότερες φορές αρκετά σύνθετο.

Με βάση όσα προαναφέρθηκαν, στα πλαίσια της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας, μελετήθηκε το κτιριακό συγκρότημα των Ιαματικών Λουτρών της νήσου Κύθνου στη περιοχή Λουτρά. Με στόχο τη διασφάλιση της ύπαρξής του, επιδιώχθηκε να αποδοθεί σε αποκαταστάσεις σύμφωνα με της σημερινές ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε κατά πόσο υφίσταται γι' αυτά νέα διαμόρφωση και αναζητήθηκαν κατασκευαστικές λύσεις προκειμένου να υλοποιηθεί.

Είναι εντυπωσιακό , πως ενώ η χρήση των Ιαματικών Λουτρών της Κύθνου εξακολουθεί να υφίσταται μέχρι και σήμερα, το κτίσμα αυτό έχει σχεδόν ερημωθεί. Απόρροια της εγκατάλειψης και της ελλιπούς συντήρησής του, σε λίγα χρόνια, μπορεί να αποτελέσει η οριστική καταστροφή του κτιρίου. Με σημείο αναφοράς την επαναπροσαρμογή του στις απαιτήσεις του σύγχρονου τρόπου ζωής, και συνεπώς τη λειτουργία του στο σήμερα, ως ζωντανός χώρος, μελετήθηκε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των συγκεκριμένων κατασκευών.

Γνώμονας κάθε επέμβασης αποτέλεσε ο σεβασμός και η διατήρηση στοιχείων της αρχικής χρήσης του με σκοπό την ανάδειξη χαρακτηριστικών αυθεντικών δομικών και μορφολογικών στοιχείων, και η αποφυγή κατά το δυνατό, αλλοιώσεων που αλλάζουν τη φυσιογνωμία του.

---

2. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

2.1 Ιστορική χρήση του νερού και αντιμετώπιση του από τον άνθρωπο.

Οι θεραπευτικές ιδιότητες του νερού ήταν γνωστές από πολύ παλιά. Το 200 π.Χ. οι Βαβυλώνιοι είχαν συνδέσει την έννοια του γιατρού με "αυτόν που γνώριζε πολύ καλά το νερό".

Στην Ελληνική μυθολογία αναφέρεται συχνά οι θαυματουργές θεραπευτικές ιδιότητες πολλών πηγών και το 5^ο π. Χ αιώνα η εμπιστοσύνη αυτή προς το Ιαματικό νερό εκφράζεται με την ίδρυση των Ασκληπιείων που κτίζονται κοντά στις Ιαματικές Πηγές.

Ο Ηρόδοτος είναι ο πρώτος παρατηρητής των Ιαματικών νερών που αναφέρει και συνιστά την λουτροθεραπεία και ο Ιπποκράτης καθορίζει τις παθήσεις για τις οποίες ενδείκνυται η χρήση των Ιαματικών νερών.

Κατά τη Ρωμαϊκή εποχή Έλληνες γιατροί, οπαδοί της Ιατρικής του Ιπποκράτη, ασχολούνται με την Υδροθεραπεία. Ο Στράβων, ο Πλούταρχος, ο Πausανίας περιγράφουν πολλές Ιαματικές Πηγές και την εμφάνιση αυτών.

Κατά τα Βυζαντινά χρόνια μέχρι και τον 6^ο μ.Χ. αιώνα εξακολουθεί να γίνεται χρήση των Ιαματικών Υδάτων. Το Μεσαίωνα ο Θερμαλισμός παρακμάζει και αναβιώνει πάλι στις αρχές του 16^{ου} αιώνα.

Στους νεότερους χρόνους η Κυβέρνηση Καποδίστρια επέδειξε ενδιαφέρον για τις πηγές, το δε έτος 1830 Ιατροί επισκέφθηκαν την Κύθνο όπου και μελέτησαν τις πηγές.

Επί βασιλείας του Όθωνα δημιουργήθηκε το Υδροθεραπευτήριο στα Λουτρά της Κύθνου.

Η αξιοποίηση των περισσότερων Λουτροπόλεων που λειτουργούν και σήμερα έγινε την δεκαετία του 1930. Ο χημικός Περγέσης κατά το χρονικό διάστημα από 1923-1953 μελέτησε την φυσικοχημική σύσταση των μεταλλικών νερών των περισσότερων Πηγών της Ελλάδος.

Το έτος 1927 συστήθηκε ο κλάδος των μονίμων υδρολόγων ιατρών και το 1938 συστήθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών έδρα κλινικής Υδροθεραπείας και Ιατρικής κλιματολογίας.

Η εξέλιξη των Ιαματικών Πηγών είναι στενά συνδεδεμένη με τις αντιλήψεις της Ιατρικής Παθολογίας.

Σε εποχές όπου η Ιατρική επιστήμη εφαρμόζει φυσικά μέσα θεραπείας των διαφόρων παθήσεων παρατηρούμε και ανάπτυξη των Ιαματικών Πηγών. Με την έκρηξη της Χημικής Φαρμακολογίας και την εξέλιξη της χειρουργικής, εγκαταλείπεται και η αντίληψη περί ιαματικότητας των πηγών.

Αποτέλεσμα αυτών των ισορροπιών είναι η παρακμή των λουτροπόλεων μας, οι οποίες άνθισαν μετά το 1930 και η μετατροπή τους σε << γερουντοπόλεις παραδοσιακής πελατείας >>.

Στην σημερινή εποχή η << Λουτροθεραπεία >> εξελίσσεται και λαμβάνει τη μορφή του " Ιαματικού Τουρισμού " ο δε ασθενής γίνεται σταδιακά και τουρίστας.

Η επαναληπτική μορφή που έχει η Υδροθεραπεία (ορισμένος αριθμός λούσεων σε ορισμένο χρονικό διάστημα), για να ολοκληρωθεί η θεραπεία, θέτει στη διάθεση του ασθενούς πολύ χρόνο και για άλλες δραστηριότητες. Έτσι δημιουργήθηκαν τα θέρετρα του Ιαματικού Τουρισμού (SPAS) που συνδυάζουν εκτός από την υγεία και την ψυχαγωγία.

Ο Τουρισμός Υγείας ο οποίος συνεχώς εξελίσσεται, σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες περιλαμβάνει όλες τις υπηρεσίες που έχουν σχέση με την υγεία όπως τον Ιατρικό έλεγχο, την ειδική διαιτητική, την θεραπεία με βιταμίνες, τις βοτανοθεραπείες, τη γυμναστική, τις ειδικές θεραπείες όπως αντικαπνική, θεραπεία του άγχους, ψυχοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, εκμάθηση ύπνου, έρευνα της σωστής γραμμής του σώματος αισθητική κ.τ.λ.

Τα κέντρα Υδροθεραπείας σήμερα κατατάσσονται σε δυο κατηγορίες. Στα κέντρα Ιαματικού Τουρισμού (SPAS), από το όνομα της πόλης του Βελγίου όπου λειτούργησε επιτυχώς το πρώτο οργανωμένο κέντρο.

Αν όμως το Τουριστικό θέρετρο έχει όλες τις εγκαταστάσεις και έχει αναπτύξει και επεκτείνει τις δραστηριότητες του, ώστε το προσφερόμενο προϊόν, εκτός της θεραπείας να έχει ως σκοπό περισσότερο την ξεκούραση αναψυχή τότε έχουμε τα κέντρα Τουρισμού Υγείας.¹

2.2 Η σημασία των Ιαματικών Πηγών.

Τα μεταλλικά νερά χαρακτηρίζονται από την γεωλογική τους προέλευση, τις φυσικές ιδιότητες και τη χημική σύστασή τους.

Η θεραπευτική τους αξία καθορίζεται ύστερα από μεγάλη ιατρική παρακολούθηση καθώς και εργαστηριακών και πειραματικών ερευνών.

Κατά τη χρησιμοποίηση των μεταλλικών υδάτων για θεραπευτικό σκοπό, δρουν διάφοροι παράγοντες θερμικοί, χημικοί και μηχανικοί, αλλά εκτός αυτών έχουμε τις ηλεκτρικές ιδιότητες των μεταλλικών στοιχείων του ύδατος, την ραδιενέργεια και γενικότερα την ακτινεργία αυτού, η συνδυασμένη δράση των οποίων, προσδίδει στο μεταλλικό νερό, την ιαματική του δύναμη.

Επίσης κατά τη χρησιμοποίηση αυτού στις Ιαματικές Πηγές, επεμβαίνουν και άλλοι πολλοί παράγοντες, ιδίως ο τρόπος της θεραπείας, οι επιπρόσθετες φυσιοθεραπευτικές μέθοδοι, οι κλιματικές συνθήκες, το είδος της διαίτας, η ανάπαυση κ.α.

Έτσι οι τρόποι εφαρμογής και οι θεραπευτικές ενδείξεις μιας πηγής απορρέουν από τη μακρά κλινική πείρα και λιγότερο από τις φυσικοχημικές ιδιότητες αυτής.

Η δράση των μεταλλικών νερών στον οργανισμό διαφέρει αναλόγως του τρόπου χρησιμοποίησής τους. Κυριότεροι τρόποι είναι :

- α) με λουτρά
- β) με πόση του μεταλλικού νερού
- γ) με εισπνοές των αναδύμενων από τις πηγές αερίων.

Ακόμη, τα μεταλλικά νερά χρησιμοποιούνται για πλύσεις και υποδόριες ενέσεις αερίων. Χρησιμοποιείται επίσης και η ιλύ των πηγών ως πηλοθεραπεία.

A) Κατά τη χρήση των λουτρών, οι διάφοροι παράγοντες του μεταλλικού ύδατος δρουν ως ερεθίσματα αρχικώς πάνω στο δέρμα, το οποίο έρχεται σε άμεση επαφή με το μεταλλικό νερό, τα οποία στη συνέχεια μεταβιβάζονται από το νευροφυτικό σύστημα σε ολόκληρο τον οργανισμό και προκαλούν διάφορες τροποποιήσεις σε όλα τα όργανα και τους ιστούς.

B) Η προσαγωγή του μεταλλικού νερού στον οργανισμό με πόση, αποτελεί επίσης μια από τις κυριότερες εφαρμογές της υδρομεταλλικής θεραπείας

και πλησιάζει περισσότερο προς την φαρμακευτική θεραπεία.

Η δράση του εσωτερικώς χορηγούμενου μεταλλικού νερού είναι πολύπλοκη γιατί επηρεάζεται αυτό σε όλα τα όργανα και τους ιστούς και δρα σε αυτούς με τα στοιχεία τα οποία περιέχει σε διάλυση, αλάτων, κολλοειδών και ιόντων.

Γ) Άλλοι επίσης τρόποι χρησιμοποίησης των μεταλλικών νερών είναι με την εισπνοή των αναδύμενων από τις πηγές αερίων, κυρίως δε του υδρόθειου και του ραδονίου. Οι εισπνοές του υδρόθειου αποτελούν την κλασική θεραπευτική μέθοδο για θεραπεία των παθήσεων του αναπνευστικού συστήματος λόγω της απ' ευθείας δράσης του υδρόθειου στους βλεννογόνους βρόγχους, όπου ασκεί αντικαταρροϊκή, αντισπασμωδική δράση αυτού.

Το υδρόθειο εκπνέεται είτε αυτούσιο καθώς αναδίδεται από τις πηγές, είτε αναμειγμένο με μεταλλικό νερό σε είδος ψεκασμού ή τέλος αναμειγμένο με ατμούς. Αυτό προσάγεται στους αναπνευστικούς οδούς ή στις ειδικές ατομικές συσκευές, είτε συσσωρεύεται σε αίθουσα όπου εισπνέετε από τους πάσχοντες που βρίσκονται σε αυτή, για καθαρισμένο χρόνο.

Οι συνέπειες της θεραπευτικής χρήσης των νερών των ιαματικών πηγών είναι συνήθως θετικές για τους λουόμενους, με την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι οδηγίες των θεραπόντων ιατρών, αλλά και των ιατρών του λουτρών.

Οι γενικοί κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται κατά τη θεραπευτική χρήση των ιαματικών νερών, είναι οι εξής :

- Πριν την έναρξη της θεραπείας πρέπει να μελετάται η ύπαρξη και άλλων παθήσεων, οι οποίες περιορίζουν ή αποκλείουν τη χρήση των ιαματικών νερών.
- Να μη διακόπτεται κάποια άλλη θεραπεία, που τυχόν ακολουθεί ο ασθενής.
- Να μελετάται η νόσος, ώστε να καθορίζονται το είδος της θεραπείας, η διάρκεια, η θερμοκρασία και η περιοχή εφαρμογής της θεραπείας.
- Να γίνεται εξέταση στο τέλος της θεραπείας από το θεράποντα ιατρό του ασθενούς, ώστε να διαπιστώνονται τα αποτελέσματα της θεραπείας και να αξιολογείται η συμβολή της στη βελτίωση της υγείας του ασθενούς.

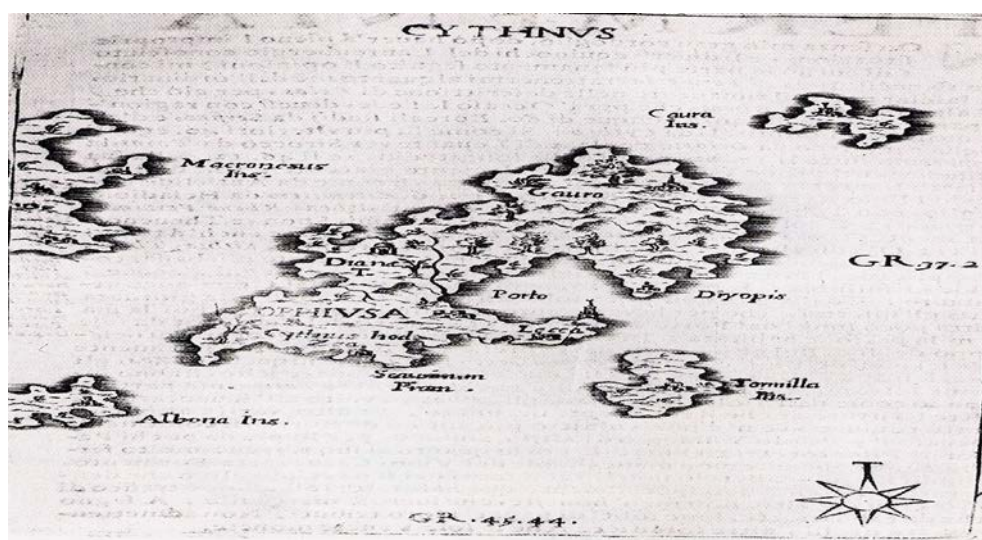
Με τη χρήση και άλλων θεραπευτικών μεθόδων είναι δυνατό να βελτιωθεί η θεραπευτική δράση της χρήσης των ιαματικών νερών. Αυτός ο συνδυασμός είναι απαραίτητος για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η λουτροθεραπεία. Γι' αυτό το λόγο, η οργάνωση ενός φυσικοθεραπευτηρίου στο χώρο της λουτρόπολης αποτελεί σίγουρα πρωταρχικό στόχο βελτίωσης των παρεχομένων υπηρεσιών.²

2.3 Γενικά ιστορικά στοιχεία της Κύθνου.

Η νήσος Κύθνος, βρίσκεται στις δυτικές Κυκλάδες ανάμεσα στη Τζια και τη Σέριφο, . Πρόκειται για το πιο κοντινό νησί στην Κεντρική Ελλάδα και απέχει από το λιμάνι του Πειραιά. Έχει έκταση 99 τετραγωνικά χιλιόμετρα και σήμερα κατοικείται από 1500 περίπου μόνιμους κατοίκους. Η αρχαία ονομασία του νησιού ήταν Κανθός και στους νεώτερους χρόνους έχει πάρει και το όνομα <<Θερμιά >> από τις θερμές πηγές που είναι στη θέση Λουτρά στην βορειοανατολική πλευρά του νησιού. Οι πηγές είναι σιδηρούχες και το έδαφος εδώ έχει στρώματα από κοκκινόχρωμα. Τα λουτρά της Κύθνου είναι κατάλληλα για παθήσεις των νεύρων, για εξανθήματα και άλλες αρρώστιες. Η λέξη Κύθνος (δρυοπική ή φοινικική) ενδέχεται να στηρίζεται στη ρίζα <<κυθ>> η οποία προέρχεται από το ρήμα <<κεύθω>> που σημαίνει κρύπτω (κεύθμων = σκοτεινός βαθύς τόπος που εξαφανίζεται κάποιος). Αυτή η ερμηνεία της ονομασίας παραπέμπει σε κάποια φυσική ιδιότητα του νησιού κατά την πρώιμη αρχαιότητα (σκιερά δάση, βαθιές κοιλάδες ή σπηλαία και μεταλλεία). Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά και ανθρωπολογικά ευρήματα κατοικήθηκαν ήδη από την 8^η χιλιετία π.Χ.. Πρόσφατες παλαιοντολογικές ανακαλύψεις στη θέση της Μαρουλάς, κοντά στα σημερινά Λουτρά, βρήκαν ίχνη από τέσσερις τάφους της Μεσολιθικής Περιόδου, στοιχείο που αποδεικνύει ότι εδώ ίσως υπήρξε η αρχαιότερη εγκατάσταση ανθρώπων στις Κυκλάδες. Έχει καταγράψει επίσης η ύπαρξη είκοσι περίπου κυκλικών κατασκευών από σχιστόπλακες στην περιοχή Σκουριές που περικλείουν μεταλλευτικούς κλίβανους καθώς και ένα ορυχείο εξόρυξης χαλκού στο ακρωτήριο Τζούλη, που ανήκει στη πρωτοκυκλαδική περίοδο.³

Οι πρώτοι κάτοικοι ήταν πιθανότατα Ελληνοπελαγοί και στα Μηδικά χρόνια ήταν Δρύοπες. Αξιόλογα είναι τα Κυκλώπεια τείχη και οι ναοί που άφησαν πίσω τους. Μετά τους Δρύοπες στο νησί εγκαταστάθηκαν Ίωνες. Αργότερα ο Αριστοτέλης αναφέρεται στην Κυθνιακή Πολιτεία και τη θεωρεί ιδανική.

Τη ρωμαϊκή εποχή το νησί αποτέλεσε τμήμα της Αχαΐας και στη συνέχεια οι Βυζαντινοί το περιέλαβαν στο <<Θέμα του Αιγαίου>>. Το 1207 μ.Χ. η φραγκοκρατία επιβάλλεται και εδώ από τον βενετό ευγενή Μάρκο Σανούδο. Το 1292 μ. Χ., τα Θερμιά λεηλατήθηκαν από το ναύαρχο της Αραγονίας και το 1537 κατελήφθησαν από τους Ρώσους, ενώ το 1827 το νησί αποκτά πάλι την αρχαία του ονομασία <<Κύθνος>> και μετέχει στον απελευθερωτικό αγώνα κατά των Τούρκων. Το 1862, στον όρμο των Λουτρών συγκρούστηκαν οι επαναστάτες που ήρθαν από τη Σύρο με το πλοίο <<Καρτερία>> με τις στρατιωτικές δυνάμεις που είχαν παραμείνει πιστές στον Όθωνα και που είχαν φτάσει εδώ με το πλοίο <<Αμαλία>>. Κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων οι <<βασιλικοί>> επικράτησαν των αντιπάλων τους με αποτέλεσμα να θανατωθούν οι αγωνιστές Λεωτσάκος, Μοραΐτης και Σκαρβέλης. Τα γεγονότα αυτά πήραν τη θέση τους στη σύγχρονη νεοελληνική ιστορία και ονομάστηκαν τα <<Κυθνιακά>>. Σήμερα στον όρμο της Αγίας Ειρήνης, δίπλα στα Λουτρά, μια απέριτη μαρμάρινη πλάκα με τα ονόματα τους θυμίζει τους πρώτους αυτούς αγωνιστές της δημοκρατίας στη χώρα μας.⁴

Φωτογραφία. 2.1

2.4 Η φυσιогνωμία του νησιού.

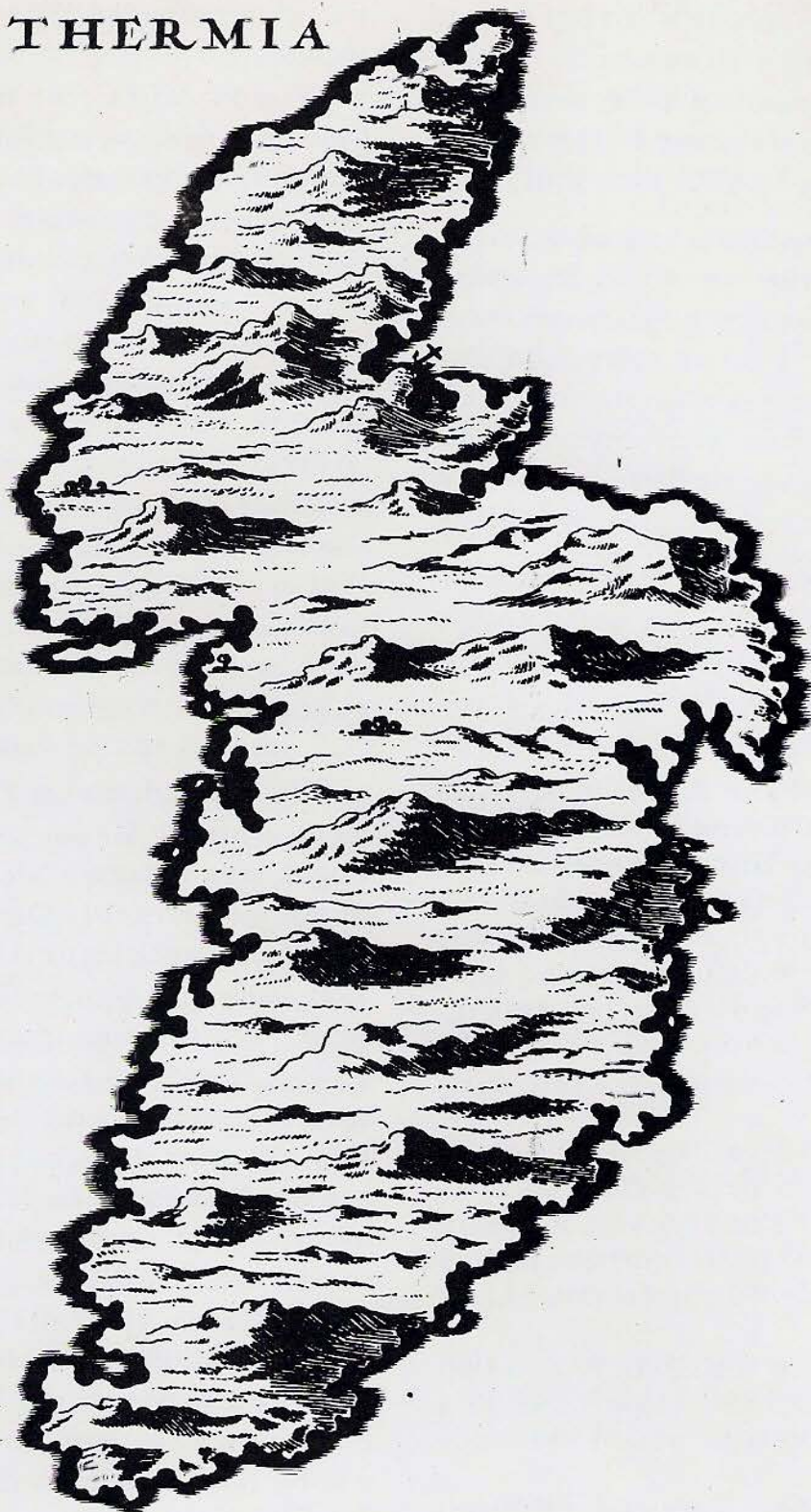
Η Κύθνος έχει σήμερα δύο μεγάλα χωριά τη Χώρα, Κύθνο ή Μεσαριά, πρωτεύουσα του νησιού η οποία είναι κτισμένη αμφιθεατρικά επάνω σε λόφο, σύμφωνα με την κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική, και τη Δρυοπίδα, Χωριό ή Σύλλακα. Σε αντίθεση με τη Χώρα ο οικισμός της Δρυοπίδας, χτίστηκε σε θέση όπου δεν είναι καθόλου ορατός από τη θάλασσα. Η επιλογή αυτή δεν υπήρξε τυχαία, αλλά έγινε με σκοπό να προστατευτεί το χωριό από τις επιδρομές των πειρατών.

Αν και το ανάγλυφο του νησιού είναι πολύ έντονο, οι μεγάλες φυσικές κλίσεις μετριάστηκαν ύστερα από εργασία από τους κατοίκους του νησιού, οι οποίοι επιδίωξαν τη <<λογικοποίηση>> ή <<στερεοποίηση>> των φυσικών δεδομένων, με τη δημιουργία βαθμίδων, <<σκάλες>> (φωτ. 2.2). Πρόκειται για αναλήμματα από ξηρολιθιά, τα οποία συγκρατούν το ελάχιστο χώμα για να μην το παρασύρουν τα νερά της βροχής. Εκεί καλλιεργούνταν κυρίως δημητριακά και αμπέλια. Βάσει παρόμοιας λογικής, με επάλληλη ξηρολιθοδομή, οριοθετούνται οι ιδιοκτησίες στα χωράφια. Ως πρώτη ύλη για τις ξηρολιθοδομές χρησιμοποιούνταν ένα είδος σχιστολιθικού πετρώματος, το οποίο προσφέρεται σε ολόκληρο το νησί.⁵

Βαθμίδες της Κύθνου
Φωτογραφία 2.2

Isle de THERMIA

Ο χάρτης της Κύθνου
Φωτογραφία 2.3

Πηγή: IDA HAUGSTED , << Η ΚΥΘΝΟΣ >> , Σύνδεσμος Κυθνίων , Αθήνα 1987 , σελ. 6

2.5 Ιαματικά λουτρά της Κύθνου.

Κανείς από τους αρχαίους συγγραφείς δεν αναφέρει τις ιαματικές πηγές της Κύθνου. Είναι λοιπόν πιθανόν ότι η χρήση τους δεν ήταν γνωστή στην αρχαιότητα, αν και στο Αρχαιολογικό Μουσείο υπάρχει ανάγλυφο του 4^{ου} π. Χ. αιώνα που παριστάνει την υποδοχή του Ασκληπιού από κάποιον τοπικό ήρωα και δηλώνει ότι πιθανότητα υπήρχε ήδη από τα ύστερα χρόνια κάποιο ιερό στη θέση αυτή.

Αλλά το να υποθέσει κανείς από την σιωπή των αρχαίων ότι οι θερμές πηγές της Κύθνου στην αρχαιότητα δεν υπήρχαν και ότι δημιουργήθηκαν από ισχυρή έκρηξη του νεκρού τώρα ηφαιστείου, του Σωρού, στους ρωμαϊκούς ή βυζαντινούς χρόνους, είναι τολμηρή εικασία. Το πιο πιθανόν είναι ότι υπήρχαν μεν στην αρχαιότητα, αλλά δε χρησιμοποιούνταν παρά μόνο κατά τους ρωμαϊκούς ή βυζαντινούς χρόνους.

Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουμε από την ύπαρξη των ερειπίων ενός λουτήρα από πλίνθους και πέτρες, στον οποίο διοχέτευε νερό ένα αυλάκι από την πηγή των Αγ. Αναργύρων, αλλά και πέντε τάφων γύρω από τις πηγές καθώς και ενός μικρού γυάλινου αγγείου, στοιχεία που μαρτυρούν ότι η χρήση των λουτρών γίνονταν και σε εποχή κατά την οποία ο χριστιανισμός δεν ήταν ακόμα διαδεδομένος στη Κύθνο.

Τα ερείπια των αρχαίων λουτήρων ήταν εμφανή μέχρι το 1782. Τότε ένας ντόπιος αρχιτέκτονας, ο Κωνσταντίνος Ζανάκης, με την επιμέλεια του Νικολάου Μαυρογένη διερμηνέα του τουρκικού στόλου, και με δαπάνες της κοινότητας των Μεσσαριωτών, έχτισε θολοσκεπή δεξαμενή αντί λουτήρα και αποδυτήριο στην πηγή των Αγ. Αναργύρων. Υπάρχει δε από τότε εντοιχισμένη επιγραφή η οποία αναφέρει τα παρακάτω: «Οικοδομή δι' εξόδων και δαπάνης του ενδοξότατου πανευγενεστάτου και περιβλέτου άρχοντος δραγουμάνου του μεγάλου στόλου κυρίου Νικολάου Μαυρογένους. ΑΨΠΒ Ιουλίου 28 ΚΗ'».⁶

Η χρήση των πηγών αυτών από τους ντόπιους περιοριζόταν στο πάτημα και πλύσιμο των μάλλινων υφασμάτων και όχι στη θεραπεία νοσημάτων. Το πολύτιμο «κακκάβειον ύδωρ» έμενε παραμελημένο διότι θεωρείτο βλαβερό. Πίστευαν ότι εκεί κάτω στις πηγές αυτές εργάζονταν οι διάβολοι της κόλασης και ότι τα Κόκκινα, όπου βρίσκονταν οι θερμές πηγές, ήταν η κατοικία των

νεράιδων τις οποίες πολλοί από τους ντόπιους βεβαίωναν ότι τις είδαν να χορεύουν και να τραγουδούν.

Γερμανοί γιατροί και χημικοί, που ήρθαν στην Ελλάδα μαζί με τον Όθωνα, πρόσεξαν πρώτοι την ιαματικότητα των θερμών πηγών της Κύθνου. Με δική τους σύσταση και με επιστημονικό τρόπο οικοδομήθηκε η δεξαμενή της πηγής των Αγ.Αναργύρων το 1838, αφού πρώτα, το 1830 και το 1833, έγιναν χημικές αναλύσεις που απέδειξαν τις ιαματικές δυνάμεις των πηγών.

Το 1836 φθάνει στην Κύθνο ο βασιλικός αρχιτέκτονας CHRISTIAN HANSEN ο οποίος έφτιαξε τα σχέδια του συγκροτήματος των ιαματικών λουτρών, μαζί με τον βοηθό του LAURENT.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΧΑΝΣΕΝ (CHRISTIAN HANSEN).

Φωτογραφία 2.4

Γεννήθηκε στην Κοπεγχάγη στις 20-4-1803 και πέθανε στις 2-5-1883

Πηγή : IDA HAUGSTED , << Η ΚΥΘΝΟΣ >> , Σύνδεσμος Κυθνίων , Αθήνα 1987 , σελ. 59

Ο σκοπός αυτού του ταξιδιού ήταν η αναγνώριση και μέτρηση των εδαφών που βρίσκονται κοντά στις θερμές ιαματικές πηγές στα Λουτρά ή στην Αγία Ειρήνη. Επιθυμία της κυβέρνησης, ύστερα από εισήγηση της ιατρικής σχολής, ήταν να εκσυγχρονισθούν οι πρωτόγονες θεραπευτικές εγκαταστάσεις. Επιθυμούσαν μία κατασκευή που να αποτελείται από ιδιαίτερα λουτρά κοντά στις πηγές και από υγιεινά και κατάλληλα δωμάτια διαμονής των αρρώστων, προσαρμοσμένα στο οικοδόμημα των λουτρών.

Εκτός από την αξιοποίηση των λουτρών, στόχος ήταν ακόμα η βελτίωση της οικονομίας του νησιού, αφού θα αύξαναν τα έσοδα από την προσέλευση των λουομένων σ' αυτό. Ωστόσο όμως δεν έχτισε ο ίδιος αυτά τα κτίρια, γιατί είχε αναλάβει να σχεδιάσει το Πανεπιστήμιο στην Αθήνα, που είχε αρχίσει το 1836 και τελείωσε το 1864. Την εκτέλεση του σχεδίου, που ξεκίνησε το 1839, την ανέλαβε ο LAURENT .⁷

2.6 Οι θερμοπηγές της Κύθνου.

Οι θερμοπηγές της Κύθνου είναι δύο η πηγή του Κακάβου υπέρθερμος σιδηρούχος αλιπηγή και η πηγή των Αγίων Αναργύρων θερμή αλιπηγή. Αναβλύζουν στην βορειανατολική παραλία της νήσου και σε απόσταση 140μ περίπου από το λιμάνι της Αγ. Ειρήνης.

ΦΥΣΙΚΟΧΗΜΙΚΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΠΗΓΩΝ

A. Πηγή Κακάβου

Χαρακτηρισμός : Σιδηρούχος υπέρθερμος αλιπηγή
Φυσικοχημική σταθερή

Χαρακτηριστικά:

Θερμοκρασία	52,3° K
Πυκνότητα	1,02762
Ηλεκτρολυτική αγωγιμότητα	0,04770
Ραδιενέργεια	4,1
Έκθετης υδρογόνου PH	6,6

ΧΗΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΗΓΗΣ ΚΑΚΑΒΟΥ

Η σύσταση του νερού αντιστοιχεί περίπου προς την σύσταση διαλύματος το οποίο σ' ένα χιλιόγραμμα περιέχει:

Χλωριούχο κάλιο	1,0574 γρ.
Χλωριούχο νάτριο	27,7548 γρ.
Βρωμιούχο νάτριο	0,0748 γρ.
Ιωδιούχο νάτριο	0,00032 γρ.
Χλωριούχο λίθιον	0,0140 γρ.
Χλωριούχο αμμώνιο	0,1804 γρ.
Υδροφωσφορικό ασβέστιο	0,000073 γρ.
Χλωριούχο ασβέστιο	4,2322 γρ.
Χλωριούχο μαγνήσιο	0,3362 γρ.
Θεικό μαγνήσιο	2,2808 γρ.
Υδροανθρακικό μαγνήσιο	0,4478 γρ.
Υδροανθρακικών μαγγάνιο	0,0013 γρ.
Υδροανθρακικών σίδηρο	0,0114 γρ.
Μεταπυριτικό οξύ	0,0474 γρ.
Μεταβορικό οξύ	0,0128 γρ.
ΑΘΡΟΙΣΜΑ	36,2897 ΓΡ.

Θέση οπού αναβλύζει η θερμή πηγή του Κακάβου

Φωτογραφία 2.5

Η πηγή του Κακκάβου
Φωτογραφία 2.6

Β. ΠΗΓΗ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ

Χαρακτηρισμός : θερμή αλιπηγή θερμοκρασίας 38° Κ

ΧΗΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΗΓΗΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ

Η σύσταση του νερού αντιστοιχεί περίπου προς την σύσταση διαλύματος το οποίο σ' ένα χιλιόγραμμο περιέχει:

Χλωριούχο	κάλιο	0,5796 γρ.
Χλωριούχο	νάτριο	16,0938 γρ.
Χλωριούχο	λίθιο	0,0002 γρ.
Χλωριούχο	ασβέστιο	1,0725 γρ.
Χλωριούχο	μαγνήσιο	1,1325 γρ.
Βρωμιούχο	νάτριο	0,0367 γρ.
Ιωδιούχο	νάτριο	0,0367 γρ.

Θεικό ασβέστιο	1,5127 γρ.
Υδροανθρακικό ασβέστιο	0,3452 γρ.
Υδροανθρακικό μαγνήσιο	0,2629 γρ.
Οξείδιο σίδηρο	0,0010 γρ.
Οξείδιο αργιλίου	0,0091 γρ.
Φωσφορικό ασβέστιο	0,0017 γρ.
<u>Πυριτικό οξύ</u>	<u>0,0032γρ.</u>
ΑΘΡΟΙΣΜΑ	20,1492 γρ. ⁸

Θέση όπου αναβλύζει η θερμή πηγή των Αγ. Αναργύρων
Φωτογραφία 2.7

Θέση όπου αναβλύζει η θερμή πηγή των Αγ. Αναργύρων
Φωτογραφία 2.8

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 2

1. Εγκυκλοπαίδεια "Ελλαδική", εκδόσεις Γιάννη Ρίζου, σελ. 209,210
2. Σπαθαριώτου Βασιλική, Πτυχιακή εργασία : "Ίαματικός Τουρισμός στην Ελλάδα : προβλήματα - προτάσεις", 1995, σελ. 10- 12
3. Ξαυερίου Λανδερερ, "Περί των Κυθνω θερμών υδάτων", Αθήνα 1835, σελ.3,4,5,7
4. Εργασία της περιβαλλοντικής ομάδας του Τ.Ε.Ε της Κύθνου, "Η ιστορία και το περιβάλλον των θερμών στη Κύθνο", έτος 2001-2002, σελ.2,3
5. Αντώνης Βαλληνδα, "Κυθνιακά ήτοι της νήσου Κύθνου Χωρογραφία και ιστορία", εκδόσεις Ερμούπολη Σύρου 1882, σελ. 17,18,20
6. Αντώνιου Γούναρη, "Η Κύθνος", έτος έκδοσης 1939
7. IDA HAUGSTED, "Η Κύθνος στα 1700, 1836, 1845", Σύνδεσμος Κυθνίων Αθήνα 1987
8. Αντώνης Γούναρης, "Η Κύθνος" έτος έκδοσης 1939

---

3. ΟΙ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Μέσα από τις θρησκείες, μυθολογίες και τις παραδόσεις των λαών, παρατηρείται ότι οι άνθρωποι πάντα απέδιδαν στο νερό ιδιαίτερες ιδιότητες. Οι Ασσύριοι και οι Βαβυλώνιοι ονόμαζαν τους γιατρούς τους “ Α- σου “ που σημαίνει “ αυτός που γνωρίζει το νερό “ ενώ ο ποταμός Νείλος, που χάριζε πλούσια σοδιά στους Αιγυπτίους είχε θεοποιηθεί. Στις μυθολογίες όλων των λαών υπάρχουν νύμφες, νεράιδες, σειρήνες, και ένα σωρό θεότητες των νερών. Οι Ινδοί έκαναν και συνεχίζουν να κάνουν ομαδικά μπάνια στους ποταμούς για να εξαγνιστούν. Για τους αρχαίους κατοίκους της Αιγύπτου τα λουτρά είχαν περισσότερο εξαγνιστικό χαρακτήρα, παρ’ όλα αυτά τα κρύα μπάνια τα θεωρούσαν φάρμακο για τις παθήσεις. Πολλοί κανόνες υγιεινής γίνονται θρησκευτικοί κανόνες στις θρησκείες λαών, ώστε οι άνθρωποι να αισθάνονται υποχρέωση να τους ακολουθούν, όπως οι Εβραίοι και οι Πέρσες. Στην Εβραϊκή παράδοση υπάρχουν αναφορές για την ιαματική δράση των νερών της Τιβερίδας.

Το νερό χρησιμοποιήθηκε δια μέσου των αιώνων ως μέσο υγιεινής και θεραπείας, ενώ φαίνεται πως η λουτροθεραπεία είναι η πρώτη μορφή θεραπείας που προσπάθησε να χρησιμοποιήσει ο άνθρωπος. Οι λουτροθεραπείες συνδέονται με δεισδαιμονίες, προλήψεις αλλά και εμπειρία αιώνων.

3.1 Οι ανακηρυγμένες ιαματικές πηγές της Ελλάδας.

Οι θερμομεταλλικές πηγές είναι ένας φυσικός πόρος που είναι κατανεμημένος σε αρκετές περιοχές της Ελλάδας. Από τον Ε.Ο.Τ , ο οποίος έχει ορισθεί ως ο επίσημος φορέας εποπτείας και ελέγχου των ιαματικών πηγών της χώρας, έχουν ανακηρυχθεί συνολικά 76 ιαματικές πηγές. Οι 23 χαρακτηρίζονται ως πηγές Τουριστικής Σημασίας (πιν.3.1) και οι 53 ως πηγές Τοπικής Σημασίας (πιν.3.2).

Η μεγάλη ποικιλία στη χημική σύσταση των πηγών της Ελλάδας, δίνει τη δυνατότητα αντιμετώπισης διαφόρων παθήσεων. Θα πρέπει βέβαια να επισημανθεί πως οι σοβαρές τεκμηριωμένες ιατρικές έρευνες γύρω από το θέμα αυτό, είναι πολύ λίγες, τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα. Σημαντικές ενέργειες προς την κατεύθυνση αυτή γίνονται από την Ιατρική Ομάδα του

Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.¹

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1

ΟΙ ΑΝΑΚΗΡΥΓΜΕΝΕΣ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ

Ιαματική Πηγή	Νομός
1 Αιδηψού	Ευβοίας
2 Βουλιαγμένη	Αττική
3 Ελευθερών	Καβάλας
4 Θερμοπύλες	Φθιώτιδας
5 Καϊάφα	Ηλείας
6 Καλλιθέας Ρόδου	Δωδεκανήσου
7 Καμένα Βούρλα	Φθιώτιδας
8 Κίρρας	Φωκίδας
9 Κουνουπελίου	Ηλείας
10 Κύθνου	Κυκλάδων
11 Κυλλήνης	Ηλείας
12 Λαγκαδά	Θεσσαλονίκη
13 Λουτρακίου	Κορινθία
14 Μεθάνων	Αττική
15 Νιγρίτας Θέρμα	Σερρών
16 Νιγρίτας	Σερρών
17 Πλατύστομου	Φθιώτιδας
18 Ποταμίου	Σάμου
19 Σάριζα Άνδρου	Κυκλάδων
20 Σμοκόβου	Καρδίτσα
21 Σουρωτή	Θεσσαλονίκη
22 Ξινό Νερό	Φλώρινας
23 Υπάτης	Φθιώτιδας

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2
ΟΙ ΑΝΑΚΗΡΥΓΜΕΝΕΣ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ

Ιαματική πηγή	Νομός
1. Αγ. Αποστόλων	Χαλκιδική
2. Αγ. Βαρβάρου	Απωλ/νίας
3. Βρωμονερίου	Λέσβου
4. Κρηνίδες	Καβάλας
5. Λουτρά Ωραίας Ελένης	Κορινθίας
6. Κόκκινο Στεφάνι	Αιτωλ/νίας
7. Φρασιανά	Ηλείας
8. Πλάκα Θήρας	Κυκλάδες
9. Πικρολίμνη	Κιλκίς
10. Χανοπούλου	Άρτας
11. Κιβωτός	Γρεβενών
12. Θερμά Καλύμνου	Δωδ/νήσου
13. Σουβάλας Αίγινας	Πειραιώς
14. Αμαράντου	Ιωαννίνων
15. Γιάννες	Κιλκίς
16. Ευρυάλλη Γλυφάδας	Αττικής
17. Λιμπιναρέ	Χανίων

3.2 Ιαματικές Πηγές Τουριστικής Σημασίας.

Από τα στατιστικά στοιχεία που υπάρχουν στα καταστατικά του Ε.Ο.Τ παρατηρούμε μια μείωση στον αριθμό των λουόμενων των ιαματικών πηγών Τουριστικής Σημασίας. Εξάιρεση αποτελούν οι Ιαματικές Πηγές στην Αιδηψό, στο Λουτράκι Κορινθίας, τις Ελευθερές Καβάλας και στην Μυτιλήνη, οι οποίες παρουσιάζουν αυξητικούς ρυθμούς.

Επίσης διαπιστώνουμε ότι η Αιδηψός είναι η πρώτη σε κίνηση με μεγάλη διαφορά από τις υπόλοιπες πηγές. Συγκεκριμένα, το 1999 επισκέφτηκαν τις πηγές της Αιδηψού 38.225 άτομα ενώ τα Καμένα Βούρλα, που είναι η δεύτερη σε κίνηση λουτρόπολη της χώρας, επισκέφτηκαν 9.143 άτομα. Η συνεχής αυτή αύξηση οφείλεται κυρίως στην επιτυχή λειτουργία του υδροθεραπευτηρίου του Ε.Ο.Τ και τις σύγχρονες εγκαταστάσεις που διαθέτει, καθώς και στο ενδιαφέρον που δείχνουν οι ιδιώτες επενδυτές για την περιοχή.

Δεύτερη κατά σειρά προτίμησης έρχεται η πηγή των Καμένων Βούρλων που διατηρεί το ποσοστό συμμετοχής της γύρω στο 10% στο σύνολο ατόμων και λούσεων.

Ακολουθεί η Υπάτη, της οποίας τα ποσοστά συμμετοχής μειώνονται αισθητά τα τελευταία χρόνια. Η μείωση αυτή μπορεί να οφείλεται στο ότι η Υπάτη δεν είναι παραθαλάσσιο μέρος και συνδυάζεται με τη δυνατότητα για παραθαλάσσια μπάνια καθώς και της ελλείψεως που παρουσιάζουν οι λουτρικές εγκαταστάσεις και γενικότερα η τουριστική υποδομή της περιοχής.

Σε επίπεδο περιφέρειας την πρώτη θέση από παλιά, που την διατηρεί μέχρι σήμερα, έχει η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας, με ποσοστά συμμετοχής στο σύνολο ατόμων και λούσεων με ποσοστό περίπου 56% και 53% αντίστοιχα και ακολουθεί η Πελοπόννησος με ποσοστό λουόμενων περίπου 12,5%.²

3.3 Ιαματικές Πηγές Τοπικής Σημασίας.

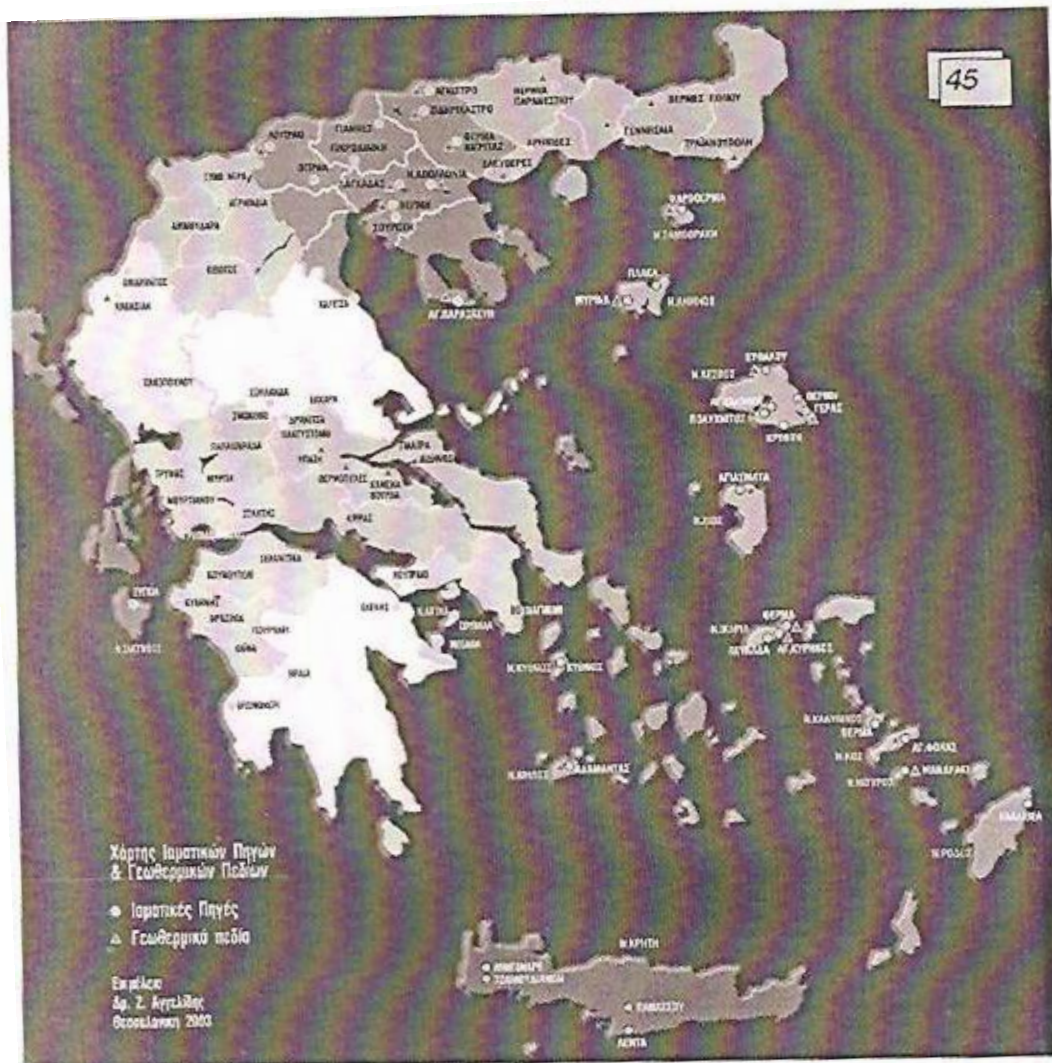
Κατ' αρχή πρέπει να επισημάνουμε ότι αρκετές από τις πηγές Τοπικής Σημασίας δεν παρουσιάζουν σταθερότητα στη λειτουργία τους, ενώ για πολλές από αυτές είναι δύσκολη η συλλογή ακριβών στοιχείων. Κύρια αιτία των παραπάνω είναι το γεγονός πως οι περισσότερες είναι ανοργάνωτες, με βασικές ελλείψεις στα έργα υποδομής.

Όπως παρατηρούμε η Νέα Απολλωνία κατέχει την πρώτη θέση την τελευταία δεκαετία με ποσοστά συμμετοχής 24,04 % και 22,71 % στο σύνολο των ατόμων και λούσεων. Η πηγή αυτή κατέχει και τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής σε άτομα και λούσεις στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας όπου ανήκει. Ακολουθούν το Σιδηρόκαστρο Σερρών, με αντίστοιχα ποσοστά για

άτομα και λούσεις με 9,59 % και 8,37 % και η Αριδαία Πέλλας με 8,90 % και 17%.

Γενικότερα παρατηρούμε ότι η κίνηση στις σημαντικότερες πηγές Τοπικής Σημασίας αυξάνονται την τελευταία δεκαετία. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στη συστηματικότερη συλλογή των στοιχείων, κυρίως όμως στη βελτίωση της οργάνωσης των πηγών και των εγκαταστάσεων τους, με αποτέλεσμα να γίνουν περισσότερο γνωστές και προσιτές στο κοινό. Επήλθε με αυτό τον τρόπο αλλαγή των προτιμήσεων των κατοίκων να επισκέπτονται τις πηγές της περιοχής τους.

Χάρτης Ιαματικών Πηγών και Γεωθερμικών Πεδίων

3.4 Γεωγραφική κατανομή και χωροταξική διάρθρωση.

Η χωροταξική κατανομή των σημαντικότερων ιαματικών πηγών σε επίπεδο χώρας διακρίνεται της μεγάλες ζώνες της Βορείου Ελλάδας, της Κεντρικής, της Νότιας και των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, εντασσόμενες χωροταξίας τις λειτουργίες των αντίστοιχων γεωγραφικών διαμερισμάτων.

Η γεωγραφική κατανομή των 822 καταγεγραμμένων πηγών σε επίπεδο Περιφέρειας ή Νόμου είναι η ακόλουθη: (Λουτροπόλεις και Ιαματικέ Πηγαί, Ε.Ο.Τ, 1966).

Στερεά Ελλάδα- Αττική	19%
Εύβοια	3%
Πελοπόννησος	14%
Μακεδονία	14%
Ήπειρος	7%
Θεσσαλία	7%
Θράκη	3%
Κρήτη	12%
Κυκλάδες	4%
Αιγαίο	13%
Ιόνια Νησιά	4%

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό ιαματικών πηγών σε ποσοστό (19%+ 3%) και ακολουθούν η Πελοπόννησος και η Μακεδονία με 14%. Διαπιστώνουμε επίσης, ότι οι Περιφέρειες αυτές εξακολουθούν να συγκεντρώνουν, τη δεκαετία του '90, τη μεγαλύτερη κίνηση σε αριθμό ατόμων και λούσεων, παρά τη γενική πτωτική τάση που επικρατεί την περίοδο αυτή.³

3.5 Κατηγορίες Ιαματικών Πηγών.

Ιαματικούς φυσικούς πόρους η χώρα μας διαθέτει άφθονους, και η κατανομή τους καλύπτει όλο τον ελλαδικό χώρο. Από τους τόπους αυτούς, οι ψυχρές ,μεταλλικές πηγές κυρίως όμως οι θερμοπηγές έχουν ιδιαίτερη σημασία καθώς :

A) υπάρχει μεγάλος αριθμός φυσικών θερμών αναβλύσεων λόγω ευνοϊκών γεωλογικών και τεκτονικών γεγονότων που συνέβησαν κατά το παρελθόν

B) τα νερά των θερμών πηγών, εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις, οδήγησαν στην διερεύνηση και τον προσδιορισμό σπουδαίων γεωθερμικών πεδίων

Γ) οι πηγές αυτές συνεχίζουν αιώνες τώρα να προσφέρουν την ιαματική τους δράση και συνδέονται με την ίδια την ιστορία του τόπου μας.

Αποτελούν ζωντανή μαρτυρία ενός πολιτισμού με φιλοσοφία και αρχές για την ανθρώπινη σωματική και ψυχική υγεία και πάνω τους οικοδομήθηκε ένας αυτόνομος κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία.⁴

Όπως προαναφέραμε και στην παράγραφο 3.4 υπάρχουν σύμφωνα με τα στοιχεία του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλικών Ερευνών υπάρχουν καταγεγραμμένες 822 πηγές θερμοταλικών νερών. Θερμομεταλικές θεωρούνται οι πηγές που το νερό τους χαρακτηρίζεται ή από υψηλή θερμοκρασία ή από διαλυμένα άλατα ή αέρια, ή τέλος γιατί περιέχουν έστω και σε μικρά ποσά ενώσεις ή στοιχεία που δεν απατώνται στα νερά των συνήθων πηγών, όπως θείο, υδρόθειο, ιώδιο. Αρσενικό, ραδιενεργές ουσίες κ.λ.π.

Από το σύνολο των 822 πηγών οι 752 μπορούν να αξιοποιηθούν, ενώ σήμερα χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό ή μικρό βαθμό οι 348 (το 42%). Από τις 348 πηγές οι 180 χρησιμοποιούνται για λουτροθεραπεία και πόση ύδατος, και οι 148 περίπου για πόση.

Επίσης, εκτός των 822 πηγών υπάρχουν και οι όξινες πηγές (με υψηλή περιεκτικότητα σε διοξείδιο του άνθρακα) οι οποίες δεν έχουν καταγραφεί και το νερό των οποίων μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πόσιμο.

Τα θερμομεταλικά νερά θεωρούνται σημαντικός φυσικός πόρος της χώρας, αφενός μεν λόγω των ιαματικών ιδιοτήτων τους, αφετέρου δε λόγω του ενεργειακού δυναμικού τους.

Γενικά για τις ιαματικές πηγές, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων, δεν έχει εξεταστεί και η πιθανότητα χρήσης τους για παραγωγή ενέργειας στις περιπτώσεις που η ποσότητα των νερών και η ένταση ροής είναι δυναμική ή η θερμοότητα είναι υψηλή. Σημειωτέον ότι σε πολλές πηγές αξιόλογη θεωρείται η ενεργειακή χρήση των νερών τους παράλληλα με τη θεραπευτική όπως :θέρμανση ή ψύξη χώρων, χρήση στην ιχθυοκαλλιέργεια, στη γεωργία, εκμετάλλευση του πηλού, ανάκτηση διοξειδίου του άνθρακα.⁵

3.6 Οι λουτροπόλεις της Ευρώπης.

Για πρώτη φορά, κατά τον 16^{ος} αιώνα, τοποθετούνται γιατροί της ιαματικές πηγές της Γαλλίας και της Ιταλίας και αρχίζει επιστημονική έρευνα από διάσημους γιατρούς, Από τα τέλη του 16^{ου} αιώνα και μέχρι τον αιώνα της, τα ιαματικά νερά ήταν το μόνο φάρμακό που χρησιμοποιούνταν για τις αρρώστιες, οι εμπύρετες, μολυσματικές αρρώστιες, γαστρίτιδες, χολοκυστοπάθειες. Απ' αυτήν την εποχή της, οι ιαματικές πηγές διαχωρίζονται, ανάλογα με την ασθένεια που υποτίθεται ότι θεραπεύουν. Η πιο φημισμένη λουτρόπολη της εποχής στην Ευρώπη είναι η Spa στο Βέλγιο, από την οποία επικράτησε οι ιαματικές λουτροπόλεις να έχουν την αγγλική αυτή γλώσσα.

Πολλά κέντρα Τουρισμού Υγείας λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Γερμανία ., Ιταλία , Γαλλία, Ελβετία, Αυστρία, και λιγότερα στο Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ολλανδία, Σουηδία. Επίσης λειτουργούν πολλά τέτοια κέντρα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπου ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας τους π.χ. Ουγγαρία, Τσεχία, Ρουμανία, Βουλγαρία. Στο χώρο της Μεσογείου εκτός της Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας και Πορτογαλίας ιαματικό τουρισμό και τουρισμό υγείας έχουν αναπτύξει το Ισραήλ, η Τουρκία, το Μαρόκο και η Κύπρος.

Είναι αξιοσημείωτο ότι, η Γερμανία διαθέτει 250-300 κέντρα ιαματικού τουρισμού όπου το έτος 1988 τα είχαν επισκεφτεί 7 εκατ. άτομα, εκ των οποίων τα 2,3 εκατ. υποβλήθηκαν σε ιαματική θεραπεία και τα υπόλοιπα άτομα σε θαλασσοθεραπεία, σε κινήσιοθεραπεία και σε κλιματοθεραπεία. Το ποσοστό του γερμανικού πληθυσμού που επισκέφθηκε τα κέντρα αυτά κατά την ίδια

χρόνια ήταν γύρω στο 10% ενώ οι ξένοι επισκέπτες συνήθως αποτελούν μικρό ποσοστό του συνόλου των επισκεπτών των ιαματικών κέντρων.

Στην Ιταλία που λειτουργούν γύρω στα 200 κέντρα τουρισμού υγείας, κατά το ίδιο έτος 1988 βρέθηκε ότι επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά 2,3 εκατ. άτομα. Επίσης υπολογίσθηκε ότι το 10% των εισπράξεων έγινε από τον αλλοδαπό τουρισμό που προερχόταν από επισκέπτες των 12 μεγαλύτερων κέντρων τουρισμού υγείας.

Στη Γαλλία λειτουργούν γύρω στα 50 κέντρα τουρισμού υγείας, εκ των οποίων τα περισσότερα εξειδικεύονται στη θαλασσοθεραπεία και περίπου τα 20 τον ιαματικό τουρισμό. Το ποσοστό του πληθυσμού που επισκέπτεται τα κέντρα αυτά δεν υπερβαίνει το 1% ενώ οι ξένοι τουρίστες αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό στο σύνολο των λουόμενων.

Στην Ελβετία, λειτουργούν 22 ιαματικά κέντρα και εξειδικεύονται περισσότερο στην θεραπεία για πρόληψη. Το κλίμα το υψόμετρο της τοποθεσίας όπου βρίσκονται ορισμένα από τα κέντρα αυτά είναι ιδανικά για την προσφορά προϊόντων που προορίζονται για ανάρρωση και χαλάρωση.

Στη Ρωσία ένας στους δεκαπέντε Ρώσους πηγαίνει σε ιαματικά κέντρα. Σήμερα οι λουτροπόλεις αυτές προσελκύουν νέους και άτομα όλων των ηλικιών εκτός των άλλων και λόγω της στροφής προς τις παραδοσιακές μορφές φυσικής θεραπείας που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια. Οι φυσικοί τρόποι θεραπείας ή όπως λέγεται της αφαρμάκου ιατρικής κερδίζουν συνεχώς έδαφος με τα νέα δεδομένα δηλαδή την επιβάρυνση του περιβάλλοντος, το άγχος της καθημερινής ζωής, το κάπνισμα, κ.τ.λ. που θεωρούνται υπεύθυνα για τις περισσότερες ασθένειες και το πρόωρο γήρας. Επιστημονικά έχει αποδειχθεί ότι τα προϊόντα του τουρισμού υγείας αποτελούν προάσπιση για καλή υγεία και έχουν επίσης σημαντική συμβολή στην προληπτική ιατρική. Σημειώνεται εδώ ότι στη Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, η προληπτική ιατρική στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στη υδροθεραπεία από τις μικρές ηλικίες.

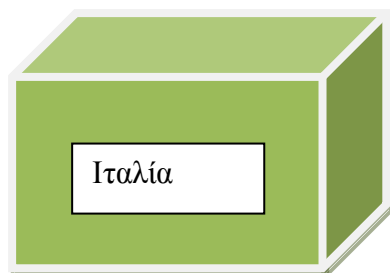
Τα πακέτα διακοπών προορισμού σε αυτά τα κέντρα συνδυάζονται τις περισσότερες φορές και με προσφορά άλλων τουριστικών υπηρεσιών αναψυχής, αναζωογόνησης, σπορ (όπως σκι, ιστιοπλοΐα, ιππασία, τένις κ.τ.λ) και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της υψηλής κοινωνικής ζωής (όπως θέατρο, μουσική), γιατί απευθύνονται όχι μόνο σε ασθενείς αλλά και στους συνοδούς ασθενών, καθώς και σε άλλους επισκέπτες συνήθως ανώτερου εισοδηματικού επιπέδου. Εξάλλου,

---

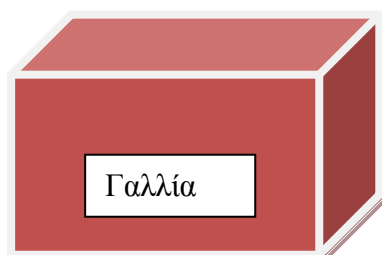
απαιτείται η μακρά παραμονή των ατόμων σε αυτά τα θέρετρα, μεγαλύτερη από τα συνήθη τουριστικά θέρετρα, προκειμένου να φανούν τα αποτελέσματα μιας ορισμένης θεραπείας στην οποία υποβάλλονται, ιδίως αν πρόκειται για ειδικές θεραπείες (όπως θεραπεία του άγχους, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, αισθητικής κ.τ.λ.). Επομένως η αναγκαστική παραμονή των επισκεπτών για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα στα κέντρα του τουρισμού υγείας (π.χ. 21 ήμερες στη Γαλλία, 21-28 ήμερες στη Γερμανία) απαιτεί να δημιουργηθεί όχι μόνο η κατάλληλη ατμόσφαιρα για την χαλάρωση και την αναζωογόνηση του οργανισμού αλλά και η δημιουργία και άλλων δραστηριοτήτων και τόπων έλξης των τουριστών που θα τους απασχολούν κατά τις ελεύθερες ώρες.

Έτσι δημιουργούνται συγκροτήματα που διαθέτουν όλη τη γενική και ειδική υποδομή και το κατάλληλο περιβάλλον που απαιτείται για τον τουρισμό μακράς παραμονής όπως πάρκα πρασίνου, κήποι, λίμνες, κλινικές, κέντρα θεραπείας, κατάλληλος εξοπλισμός, ειδικευμένοι γιατροί, στέγαση με τη θεραπεία, ελεγχόμενη διαίτα κ.τ.λ, που βοηθά στην αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης θεραπείας.⁶

Ειδικότερα :

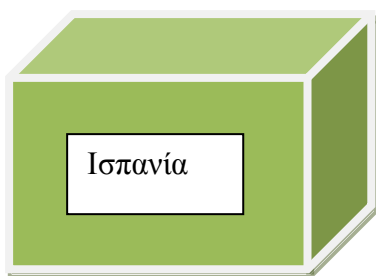

Το 86% των Ιταλών άνω των 14 ετών θεωρεί την ιαματική αγωγή πολύ χρήσιμη ενώ το 22% έχουν παραμείνει σε ένα τέτοιο θέρετρο. Διάρκεια θεραπείας 12 μέρες.

Μόλις 1% οι ξένοι τουρίστες. Περίπου 50 εγκαταστάσεις ιαματικής αγωγής σε περίπου 100 πηγές. Διάρκεια θεραπείας 6 – 21 μέρες. Μόνο 20% των πηγών ανήκουν σε ιδιώτες.

Με 2000 πηγές και 100 ιαματικές εγκαταστάσεις η Ισπανία βρίσκεται σε περίοδο αναδόμησης του κλάδου. Περίπου 110.000 άνθρωποι λαμβάνουν θεραπευτική αγωγή κάθε χρόνο.

Η αγορά των Spa στην Ευρώπη.		
	Spas	<u>Πελάτες (σε εκατ.)</u>
Γερμανία	250-300	7
Γαλλία	50	0,6
Αυστρία	81	
Ισπανία	100	0,9
Τουρκία	100	
Ελλάδα	45	
Ιταλία	200	2,3

Πηγή : ESPA - EHV

Σημειώσεις κεφαλαίου 3

1. **Ε.Ο.Τ, Ιαματικά Πηγαί της Ελλάδος**, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1966.
2. **Ελληνικός Θερμαλισμός**, Οδηγός Ιαματικών Πηγών και Λουτροπόλεων, Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας, Θεσσαλονίκης, 2003.
3. **Ε.Ο.Τ, Λουτροπόλεις και Ιαματικές Πηγές**, επιστημονική επιμέλεια Ν. Λεούση, Αθήνα, 1966.
4. **Τα Νέα, Spa-αποδράσεις χαλάρωσης**, 23.1.2004.
5. **Έθνος**, Ιαματικές Πηγές , Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 19.07.2008.
6. Cockerel N. , Spas and Health Resorts in Europe, Travel and Tourist Analyst , No 1, 1996, σελ. 53-77

---

4. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ.

4.1 Ιδιοκτησιακό Καθεστώς.

Με τη σύσταση του Ε.Ο.Τ. το 1950, ο Οργανισμός ανέλαβε και διατηρεί μέχρι σήμερα, την υψηλή επίβλεψη των λουτρών. Επίσημα από το κράτος, μέσω του Ε.Ο.Τ., έχουν ανακηρυχθεί ιαματικές 76 πηγές. Από αυτές, σύμφωνα με το Νόμο 4086/1960, οι 23 πηγές χαρακτηρίζονται << τουριστικής σημασίας >> και οι 53 πηγές << τοπικής σημασίας >>.

Οι ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας ανήκουν στην κυριότητα και εκμετάλλευση του Ε.Ο.Τ. απευθείας ή με παραχώρηση του Ε.Ο.Τ. στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, διατηρώντας δικαίωμα επικαρπίας επί των πηγών.

Από της πηγές Τουριστικής Σημασίας δεν ανήκουν στην εκμετάλλευση του Ε.Ο.Τ. οι εξής:

- Η Λίμνη Βουλιαγμένης στην Αττική, η οποία υπάγεται στην εκκλησιαστική περιουσία.
- Η μια πηγή του Λουτρακίου, η οποία ανήκει στο Δήμο Λουτρακίου
- Τα τέσσερα υδροθεραπευτήρια της Ικαρίας, από τα οποία τα τρία ανήκουν στο Δήμο Αγίου Κήρυκου και ένα σε ιδιώτη.

Οι ιαματικές πηγές Τοπικής Σημασίας ανήκουν υποχρεωτικά στο Δήμο όπου υπάγεται η πηγή. Ο Δήμος δύναται με σύμβαση να παραχωρήσει τα δικαιώματα εκμετάλλευσης της πηγής σε ιδιώτες.¹

4.2 Κρατική πολιτική στον τομέα των ιαματικών λουτρών.

Στην Ελλάδα το θέμα της διαμόρφωσης της κρατικής πολιτικής για τα ιαματικά-θεραπευτικά λουτρά, μέσα στα πλαίσια του συνεκτικού προγραμματισμού, είναι πρωταρχικής σημασίας και πρέπει να γίνεται με επίγνωση των αιτίων και των σχέσεων που συνδέονται με αυτή, έχοντας πάντα υπόψη την αρμόζουσα μεθοδολογία. Το πρώτο σημαίνει ότι η πολιτική για τα ιαματικά λουτρά πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής της κοινωνίας και το δεύτερο, ότι ο σχεδιασμός της πρέπει

να είναι ενσωματωμένος στο γενικότερο προγραμματισμό- σχεδιασμό, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Έτσι όλο το θεσμικό πλαίσιο που αφορά της ιαματικές πηγές μπορεί να ταξινομηθεί σε τρεις κατηγορίες:²

1. Μέτρα, νόμοι, και διατάξεις που αποβλέπουν στην ενθάρρυνση επενδύσεων στον ιαματικό τουρισμό:

Οι επενδύσεις αξιοποιήσεις ιαματικών πηγών και ο απαραίτητος εξοπλισμός της, έχει υπαχθεί στους αναπτυξιακούς νόμους 1262/82, 1892/90, 2234/94, 2601/98 και 3299/2004. Η υπαγωγή των σχετικών επενδύσεων στον αναπτυξιακό νόμο τις προικοδοτεί με επιχορήγηση της παραγωγικής επένδυσης και επιδότηση επιτοκίου, σε ποσοστό που κυμαίνεται ανάλογα με την περιοχή.

Βασικός πλέον στόχος της κρατικής πολιτικής είναι η αναβίωση του ιαματικού τουρισμού στην Ελλάδα, η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, και η αύξηση των χρηστών θεραπευτικών λούσεων.

Προς αυτή την κατεύθυνση, τα Υπουργεία Ανάπτυξης και Υγείας, έχουν ετοιμάσει ένα νομοσχέδιο, το οποίο θα κατατεθεί στο θερινό τμήμα της Βουλής προς ψήφιση. Ανάμεσα σε άλλα, θα προβλέπει την δημοπράτηση και την ανάθεση της χρήσης σε ιδιώτες, όλων των ιαματικών πηγών τουριστικής σημασίας οι οποίες ανήκουν στον Ε.Ο.Τ. και της διαχειρίζεται η Εταιρία Τουριστικής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Α)

2. Μέτρα, Νόμοι και διατάξεις, που προβλέπουν περιορισμούς της, ώστε να προστατεύονται οι ιαματικές πηγές:

Σύμφωνα με τον νόμο Ν. 4844/1930 προβλέπεται ότι γύρω από κάθε ιαματική πηγή δημιουργείται μια προστατευτική ζώνη, μέσα στην οποία απαγορεύονται έργα που είναι δυνατόν να βλάψουν την πηγή. Η προστατευτική αυτή ζώνη είναι κύκλος που κέντρο του έχει την πηγή και ακτίνα τα χίλια μέτρα, ενώ κάθε δραστηριότητα εξετάζει και κρίνεται αν είναι επιβλαβής ή όχι από την αρμόδια τοπική αρχή. Γενικώς επιτρέπονται οι καλλιέργειες και οι οικοδομικές εργασίες αλλά για τις τελευταίες απαιτείται ειδική άδεια για τη διάνοιξη φρεάτων βόθρων και για οποιαδήποτε υδρομαστευτική εργασία

3. Μέτρα, νόμοι και διατάξεις, που αφορούν στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής υπέρ των χρηστών των ιαματικών λουτρών:

Με την Κοινή Υπουργική Απόφαση αρ. 521694/84 των Υπουργών Προεδρίας και Υγείας- Πρόνοιας, καθορίζονται απαλλαγές και εκπτώσεις για ομάδες πολιτών επί των εισιτηρίων των υδροθεραπευτηρίων:

- Απαλλαγή από την καταβολή ολόκληρου του αντιτίμου του εισιτηρίου υδροθεραπείας σε ανάπηρους πολέμου, σε ανασφάλιστους κινητικά ανάπηρους με ποσοστό αναπηρίας 67% και πάνω.
- Έκπτωση 50% επί του βασικού λουτρικού δικαιώματος στα ανάπηρα μέλη της εθνικής αντίστασης και της επαναπατρισθέντες πολιτικούς πρόσφυγες.

Οι πιο πάνω απαλλαγές δεν ισχύουν για όσους ασφαλισμένους λουόμενους λαμβάνουν βεβαίωση λουτροθεραπείας για επιδότηση από τον ασφαλιστικό της φορέα, και για όσους κάνουν χρήση των υπηρεσιών πολυτελείας των υδροθεραπευτηρίων.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί, ότι τα έξοδα των αλλοδαπών τουριστών-λουομένων καλύπτονται από το ασφαλιστικό ταμείο της χώρας τους, ενώ στην Ελλάδα οι ασφαλιζόμενοι λαμβάνουν από τα ασφαλιστικά ταμεία τους ελάχιστα χρήματα ως επιστροφή και έπειτα από χρονοβόρες διαδικασίες. Επιβάλλεται λοιπόν να υπάρχει μια καλύτερη συνεργασία μεταξύ των υδροθεραπευτηρίων και των ασφαλιστικών ταμείων, για την οικονομικότερη χρήση τους από τους λουόμενους και κατά συνέπεια την τόνωση της ζήτησης του ιαματικού τουρισμού.²

4.3 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α) και Λουτροπόλεις.

Οι Ο.Τ.Α έχουν αντικειμενικές δυνατότητες συμμετοχής στην μελέτη και στην πραγματοποίηση στόχων τοπικής ανάπτυξης των ιαματικών λουτρών, γεγονός που έχει αποδειχθεί από πολλά γεγονότα:

1) Ήδη σε όλα τα ανεπτυγμένα κράτη, ανεξάρτητα από πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό σύστημα διακυβέρνησης, η μελέτη και η εφαρμογή των στόχων τοπικής περιφερειακής ανάπτυξης γίνεται από τους Ο.Τ.Α.

2) Σε όλα τα μέχρι τώρα συντάγματα που ψηφίστηκαν στην Ελληνική Βουλή, προβλέπονταν άρθρα σχετικά με την τοπική αυτοδιοίκηση και τις δυνατότητες που έχει να εξελιχθεί σε παράγοντα περιφερειακής ανάπτυξης,

---

σημάδι πως την αναγκαιότητα αυτή δεν μπορούν να την αγνοήσουν οι εκάστοτε νομοθέτες όσο και αν η πολιτική τους βούληση είναι διαφορετική.

3) Όσες φορές η τοπική αυτοδιοίκηση αφέθηκε ελεύθερη να παίζει το ρόλο της και της δόθηκαν δυνατότητες γι' αυτό, πράγματι έκανε το χρέος της.

Η περιφερειακή ανάπτυξη είναι επιτακτική ανάγκη σήμερα. Όχι με τη μορφή απλής εγκατάστασης ορισμένων παραγωγικών μονάδων στην επαρχία, ούτε με κάποια <<αποκέντρωση>> διοικητικών και οικονομικών δραστηριοτήτων, αλλά θα πρέπει τα περιφερειακά όργανα (με ουσιαστικές αρμοδιότητες) να είναι αρμόδια για τις κατευθύνσεις ανάπτυξης κάθε περιοχής και η εγκατάσταση παραγωγικών μονάδων στην επαρχία να συνδέεται αρμονικά με τους φυσικούς πόρους, τις παραγωγικές δυνατότητες και το πολιτιστικό περιβάλλον.

Τέλος, μέσα από την ανάπτυξη των τοπικών πρωτοβουλιών επιδιώκεται η καταπολέμηση της ανεργίας και η ώθηση της τοπικής οικονομίας.³

4.4 Υφιστάμενες δυνατότητες χρηματοδότησης από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Επενδυτικά σχέδια ανάπτυξης των ιαματικών λουτρών.

Την τελευταία πενταετία, με την έναρξη του 21^{ου} αιώνα και την εμφάνιση του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, προσφέρθηκε στην Ελλάδα ένα νέο κύμα από ευκαιρίες χρηματοδότησης των ιαματικών επενδυτικών σχεδίων της.

Οι χρηματοδοτήσεις αυτές, που κατανέμονται συνήθως σε επίπεδο Περιφερειακής Διοίκησης, προσφέρουν μια μερική ή ολική επιχορήγηση, η οποία συγχρηματοδοτείται από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Οι εθνικοί πόροι συνήθως προέρχονται από τον προϋπολογισμό κάποιου Υπουργείου, ενώ οι κοινοτικοί πόροι προέρχονται από κάποιο ευρωπαϊκό ταμείο (π.χ Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο). Δικαιούχοι αυτών των επιχορηγήσεων είναι, σε πολλές περιπτώσεις, εκτός από φορείς του ελληνικού δημοσίου και ιδιώτες επενδύτες.

Ας δούμε λοιπόν συνοπτικά ορισμένα από τα προγράμματα χρηματοδοτήσεων που προκηρύχθηκαν κατά τη τελευταία πενταετία στην Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου και προωθούσαν επενδυτικά σχέδια ανάπτυξης των ιαματικών λουτρών:

1. Τον Μάρτιο του 2003, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου προκήρυξε το Μέτρο 3.3 << Ενισχύσεις Τουριστικής Υποδομής στα Ιαματικά Λουτρά >>, στα

πλαίσια του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Σχεδίου Νοτίου Αιγαίου 2000 – 2006. Το πρόγραμμα χρηματοδοτούσε 100% δράσεις που αφορούσαν ανακαινίσεις, εκσυγχρονισμό εξοπλισμού και πρόσθετες υποδομές σε ξενοδοχειακές μονάδες και επιχειρήσεις παροχής τουριστικών υπηρεσιών. Τελικός δικαιούχος ήταν η Διεύθυνση Σχεδιασμού και Ανάπτυξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, ενώ ο συνολικός διαθέσιμος προϋπολογισμός του μέτρου ήταν 3.500.000 Ευρώ

2. Τον Ιούνιο του 2005, επαναπροκύπτει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER + (2000 -2006), Μέτρο 1.2.1.4 : << Ανάπτυξη εναλλακτικών και ειδικών μορφών αγροτικού τουρισμού (θρησκευτικός , ιαματικός, ορεινός, εκπαιδευτικός, κατασκηνωτικός)>> και επιχορηγεί την δημιουργία επιχειρήσεων που ασχολούνται με ότι έχει να κάνει με της εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Τελικοί δικαιούχοι είναι όλα τα φυσικά και τα νόμιμα πρόσωπα του Νομού Κυκλάδων. Το ύψος της επιχορήγησης φτάνει το 60% του συνολικού κόστους της επένδυσης και ο διαθέσιμος προϋπολογισμός είναι 200.000 Ευρώ

Πέρα από τα κοινοτικά προγράμματα, υπάρχει και η κρατική αναπτυξιακή πολιτική που εκφράζεται μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου που κάθε φορά τίθεται σε ισχύ. Ο Δήμος Κύθνου κατάφερε να εντάξει στον Ν. 1892/90 την αναπαλαίωση της τμήματος των Δημοτικών Ιαματικών Λουτρών, χωρίς το έργο να έχει ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα.

Τον Ν. 1892/90 αντικατέστησε ο Ν. 2601/98, ο οποίος σαν βασική του φιλοσοφία είχε την αναθεώρηση και τον αναπροσανατολισμό των κινήτρων για παραγωγικές επενδύσεις. Κύριοι στόχοι του ήταν :

- 1) Η ενίσχυση του παραγωγικού δυναμικού της Χώρας
- 2) Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της
- 3) Η αύξηση της απασχόλησης και
- 4) Η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη

Η γενική φιλοσοφία των αλλαγών στον νέο αυτό Νόμο επικεντρώνονταν στην αντικατάσταση της δωρεάν επιχορήγησης κεφαλαίου, με ελκυστικά κίνητρα επιδότησης επιτοκίου και φορολογικές απαλλαγές, για τις υφιστάμενες παλαιές επιχειρήσεις που πραγματοποιούν επενδύσεις εκσυγχρονισμού και επέκτασης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της. Οι ρυθμίσεις αυτές διαφοροποιούν το

είδος των παροχών σε επιχειρήσεις, διατηρώντας και επαυξάνοντας σημαντικά τα κίνητρα για τη Μεταποίηση και τον Τουρισμό.⁴

4.5 Νόμοι που διέπουν την κυριότητα των ιαματικών πηγών και την εκμετάλλευσή τους.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της εφημερίδας της Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ 132/Α/1920) η αναγνώριση μιας πηγής ως ιαματική γίνεται είτε από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.), έπειτα από αίτηση του ιδιοκτήτη, είτε αυτεπάγγελτα. Μέχρι πριν την δημοσίευση του νόμου αυτού, η εκμετάλλευση της ιαματικής πηγής άνηκε κατά κυριότητα στον ιδιοκτήτη του εδάφους όπου ανέβλυσε η πηγή. Ύστερα από την ισχύ του προαναφερθέντα νόμου η ιαματική πηγή άνηκε κατά κυριότητα στο Δημόσιο.

Κατά το άρθρο 4 η κυριότητα, δηλαδή, η διοίκηση, η διαχείριση και γενικά η εκμετάλλευση των δημόσιων ιαματικών λουτρών και των λοιπών εξαρτημάτων και παραρτημάτων ανατίθεται στον Ε.Ο.Τ.

Όσον αφορά τώρα την εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών κατά το άρθρο 7-8-9-10 και 11 απαγορεύεται η λειτουργία των ιαματικών πηγών χωρίς άδεια από τον εκάστοτε τομέα αρμοδιότητας σύμφωνα με το άρθρο 1. Επιπλέον η εκμετάλλευση των δημόσιων ιαματικών πηγών γίνεται απ' ευθείας από το Δημόσιο είτε από παραχώρηση προς τρίτους. Η παραχώρηση αυτή γίνεται κατόπιν δημοπρασίας μέχρι 10 χρόνια, για την παραχώρηση μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας γίνεται δια ειδικού νόμου.

Τέλος ο Ε.Ο.Τ. ασκεί εποπτεία για την τήρηση των όρων υγιεινής κατά τη διάρκεια λειτουργίας των λουτρών. Η εποπτεία αυτή ασκείται καθ' όλη τη χρονική περίοδο από επιστήμονες ιατρούς οι οποίοι είναι διορισμένοι από το καθέκαστο Υπουργείο και η αμοιβή των οποίων είναι ανάλογα με τη διάρκεια λειτουργίας του υδροθεραπευτηρίου.⁵

Σημειώσεις κεφαλαίου 4

1. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος, αριθμός φύλλου 112, τεύχος πρώτο, 30/7/1960, σελ. 1047 – 1048 – 1049
2. Δημοτικές Τουριστικές Επιχειρήσεις Νισύρου Α.Ε., << Μελέτη Σκοπιμότητας για τη Μετατροπή Παραδοσιακών Κτισμάτων Πηγών της Νισύρου σε Ξενοδοχείο >>, Νίσυρος, Δεκέμβρης 1996., σελ. 35-37
3. Πρακτικά 1 ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανάπτυξη των Λουτροπόλεων, 1995 : σελ. 91
4. Ιστοσελίδες : <http://www.notioaigaiio.gr/site.asp?uID=2section=7>
<http://www.info3kps.gr>
<http://www.ando.gr/ieaderplus/index.htm>
<http://www.ando.gr/domi/index.asp>
5. Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος, αριθμός φύλλου 132, τεύχος πρώτο, 17/7/1920, σελ. 1169-1170

---

5. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ.

5.1 Γενικά.

Είναι πλέον προφανές πως διανύουμε μια περίοδο αλλαγών για τον ιαματικό τουρισμό και το προϊόν του. Οι ανάγκες και οι επιθυμίες των επισκεπτών όσον αφορά στο παρεχόμενο τουρισμό – ιαματικό προϊόν αλλάζουν, ενώ διαμορφώνονται νέες αντιλήψεις για τη βιωσιμότητα των λουτροπόλεων. Οφείλουμε λοιπόν να προσδιορίσουμε τους χώρους και τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται μέσα εκεί, σ' ένα «Θερμαλιστικό Περιβάλλον ή Σύστημα». Μέσω του συστήματος αυτού, ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή με το σώμα του και φροντίζει την προσωπική, σωματική και ψυχική του υγεία, σε έναν χώρο ευχάριστο και υγιεινό, κάνοντας χρήση των οργανωμένων υποδομών και υπηρεσιών του.

Οι ελληνικές λουτροπόλεις υπακούουν και αυτές στην διαδικασία του Κύκλου Ζωής που διέπει οποιαδήποτε άλλη επένδυση. Όπως αυτές της Κύθνου, έτσι και στο παρελθόν ήκμασαν, προσελκύοντας τουρίστες υψηλών εισοδημάτων. Με την επικράτηση του νέου αναπτυξιακού μοντέλου, το οποίο προώθησε μια Ελλάδα – χώρα του ήλιου, της θάλασσας και των διακοπών, σχεδόν όλες οι λουτροπόλεις οδηγήθηκαν σε παρακμή.

Ένας σημαντικός παράγοντας που προκάλεσε την φθίνουσα αυτή πορεία του εγχώριου αλλά και του διεθνών ιαματικών λουτρών υπήρξε ο ανταγωνισμός που προέρχεται από το χώρο της φαρμακοβιομηχανίας αλλά και η παράλληλη απροθυμία των γιατρών να αναγνωρίσουν την υδροθεραπεία ως ιατρική μέθοδο. Στην Ελλάδα εξάλλου, σημαντικό ρόλο έχει παίξει και η έλλειψη της σχετικής διαφήμισης και πληροφόρησης του κοινού από τα μέσα ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, περιοδικά κ.τ.λ.), τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Σήμερα λοιπόν, οι περισσότερες λουτροπόλεις της Ελλάδας βρίσκονται στο τελευταίο στάδιο, αυτό της παρακμής. Τα κέρδη, όσων από αυτές ακόμη λειτουργούν, μετατρέπονται σε ζημιές και αν δεν ληφθούν μέτρα για την αλλαγή ή τον εκσυγχρονισμό τους, σύντομα θα κλείσουν. Υπάρχουν βέβαια και οι μοντέρνες εγκαταστάσεις, τα υδροθεραπευτήρια (Spra), αυτά της Απολλωνίας και

της Ικαρίας, τα οποία βρίσκονται στο α' στάδιο. Στόχος στα πρώτα αυτά στάδια της ζωής της πρέπει να είναι η διέγερση της ζήτησης με την κατάλληλη προβολή και η γενικότερη πληροφόρηση του κοινού σχετικά με τα πλεονεκτήματα που έχουν αυτές οι λουτροπόλεις σε σχέση με της υπόλοιπες.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε για τις ελληνικές λουτροπόλεις ότι ο σημερινός προορισμός τους, είναι κυρίως μόνο για θεραπευτικούς σκοπούς, και έτσι θα έπρεπε να επεκταθεί. Πρωταρχικός σκοπός είναι να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που προσφέρουν, ώστε να διευρυνθεί το πεδίο των δραστηριοτήτων της και να αποτελέσουν κέντρα έλξης τουριστών όλων των ηλικιών, για τους περισσότερους μήνες του χρόνου. Οι περισσότερες πηγές συνδυάζουν το βουνό ή τη θάλασσα με το θερμό κλίμα. Αυτό αποτελεί ιδανικό προνόμιο και προσφέρει πολλά περιθώρια αξιοποίησης και ανάδειξης τους σε αξιόλογα τουριστικά κέντρα υγείας, για τουρισμό μακράς παραμονής, για τις διάφορες ηλικίες.

Άλλωστε, η ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού ή αλλιώς του τουρισμού υγείας έχει αποτελέσει κατά καιρούς θέμα της τουριστικής πολιτικής, τουλάχιστον σε επίπεδο εξαγγελιών. Οποιαδήποτε βέβαια προσπάθεια από την πλευρά της ελληνικής τουριστικής πολιτικής, για διαφοροποίηση και ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, θα μπορούσε να εκφραστεί άριστα με την ανάπτυξη του Τουρισμού Υγείας.¹

5.2 Συγκριτικά Κίνησης Υδροθεραπευτηρίων της Ελλάδας.

Το υδροθεραπευτήριο της Κύθνου ενώ δεν υστερεί σε τίποτα από άποψης ποιότητας θερμοματαλικού νερού από τα υπόλοιπα υδροθεραπευτήρια της Ελλάδας, παρόλα αυτά υπολείπεται κατά πολύ από άλλα υδροθεραπευτήρια όπως αυτά της Αιδηψού και των Καμένων Βούρλων. Αυτό συμβαίνει διότι τα δύο παραπάνω υδροθεραπευτήρια έχουν καλύτερες τις εγκαταστάσεις τους αλλά έχουν διευρύνει και τις υπηρεσίες που παρέχουν. Έτσι, στα παραπάνω υδροθεραπευτήρια λειτουργούν περισσότερο οργανωμένα μονάδες <<Ινστιτούτων Ομορφιάς και Φυσιοθεραπείας >> με αποτέλεσμα να προσελκύουν κάθε χρόνο πολύ κόσμο. Ιδιαίτερα το υδροθεραπευτήριο της Αιδηψού αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση και για τα υπόλοιπα υδροθεραπευτήρια της Ελλάδας.

Τα παραπάνω φαίνονται και στο *πίνακα 5.1* που ακολουθεί το οποίο προκύπτει από στοιχεία που δίνει ο Ε.Ο.Τ μέχρι και το έτος 1996.²

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΣΗΣ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ
ΛΟΥΤΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007

Ιαματικές Πηγές	Άτομα	Λούσεις	Φυσιοθεραπείες
Αιδηψού	38.953	521.071	27.505
Καμένων Βούρλων	11.811	116.357	-
Κύθνου	5000	7053	-
Μέθανα	7.468	89.706	-
Βουλιαγμένης	2.000	154.706	-
Υπάτης	8.497	122.971	-
Λαγκαδάς	2.411	48.771	-
Ικαρίας	4.250	60.200	-

Πίνακας 5.1

5.3 Καταγραφή προβλημάτων για την αξιοποίηση των ιαματικών λουτρών.

Το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα ιαματικά λουτρά είναι η έλλειψη διαφήμισης των περιοχών. Η απουσία ενός τουριστικού γραφείου πληροφοριών απουσιάζει παντελώς από τις περιοχές. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα ο ενδιαφερόμενος να μην έχει σωστή πληροφόρηση για τις περιοχές. Τα ιαματικά λουτρά αντιμετωπίζονται από τον τουρίστα ως ένα μέρος που απευθύνεται σε αρρώστους οι οποίοι επισκέπτονται το μέρος λόγω του υδροθεραπευτηρίου. Βέβαια αυτό δεν είναι κατακριτέο μιας και τα ιαματικά λουτρά είναι λουτροπόλεις, και σαφώς ένα μεγάλο τμήμα των επισκεπτών θα πηγαίνει για τα λουτρά. Πέρα από αυτό τα ιαματικά λουτρά έχουν να αποδείξουν πολλές φυσικές ομορφιές και ενδεικτείται για μεγάλο φάσμα διακοπών.

Λόγω έλλειψης διαφήμισης και marketing δεν υπάρχει κίνητρο για τους τουρίστες να επισκεφτούν τα ιαματικά λουτρά. Παρ' ότι οι τοποθεσίες τους

είναι πολύ κοντά στην Αττική, οι Αθηναίοι δεν προτιμούν τις περιοχές για εκδρομές. Επίσης η πληθώρα των τουριστών που επισκέπτονται κάθε χρόνο την Ελλάδα δεν επισκέπτονται ούτε εκείνοι τις περιοχές αυτές. Αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι δεν υπάρχει αρκετή διαφήμιση των ιαματικών πηγών. Η υπάρχουσα συγκοινωνία δεν καλύπτει τις ανάγκες του τουρίστα μιας και οι υπηρεσίες που παρέχουν δεν είναι ικανοποιητικές.

Στα λιμάνια της χώρας δεν υπάρχει ούτε κατά διάνοια κάποια σχετική ενημέρωση των τουριστών για τα ιαματικά λουτρά. Η προηγούμενη κατάσταση δυσχεραίνεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι δεν είναι εύκολη η κράτηση τόσο εισιτηρίων όσο και δωματίων με σύστημα on- line μέχρι και σήμερα.

Παρ' ότι τα περισσότερα παραθαλάσσια υδροθεραπευτήρια διαθέτουν μαρίνα αυτό δεν είναι γνωστό στο ευρύ κοινό ιδιοκτητών γιου οι οποίοι δεν έχουν καμία ενημέρωση για τις περιοχές αυτές μέσα από τους ναυτικούς ομίλους αλλά και σχετικά περιοδικά.

Επίσης πολύ σημαντικής αξίας είναι και τα αρχαιολογικά ευρήματα των περιοχών τα οποία όμως παραμένουν δυστυχώς αναξιοποίητα, καθώς και τα σπήλαια που υπάρχουν στις περιοχές.

Η έλλειψη πολιτιστικών εκδηλώσεων είναι εμφανής τα καλοκαίρια στα ιαματικά λουτρά όπως επίσης και η έλλειψη χώρων αναψυχής όπως γήπεδα για σπορ και εγκαταστάσεις για θαλάσσιες δραστηριότητες.

Σχεδόν από όλες τις περιοχές λείπουν μαγαζιά με είδη που ενδιαφέρουν τους τουρίστες και κάποια από αυτά που υπάρχουν δεν έχουν κανονικό ωράριο.

Πάνω από όλα όμως οι ιαματικές πηγές είναι λουτροπόλεις και θα πρέπει να στηριχθούν και στα υδροθεραπευτήρια τους. Ένα από τα σημαντικότερα μειονεκτήματά των περιοχών είναι η εγκατάσταση του υδροθεραπευτηρίου τα οποία είναι σχεδόν εγκαταλειμμένα και δεν παρέχουν κάποιες υπηρεσίες πέρα από λούσεις.³

5.3 Πλεονεκτήματα από την ανάπτυξη των ιαματικών πηγών.

Η εκτεταμένη αξιοποίηση των ιαματικών πηγών στην Ελλάδα, μετά από αξιολόγηση της θεραπευτικής τους ικανότητας αλλά και τη δυναμικότητα

τους, μπορεί να αποτελέσει έναν κινητήριο μοχλό αναπτυξιακών και επενδυτικών πρωτοβουλιών προς όφελος της εθνικής οικονομίας.

Φυσικά και σε τοπικό επίπεδο η εκμετάλλευση των πηγών από ιδιώτες ή από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με τη δημιουργία κοινοτικών επιχειρήσεων, αποτελεί μια μορφή τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης της Χώρας, με οικονομικά, κοινωνικά και άλλα οφέλη. Ενδεικτικά αναφέρονται :

1. Θα εξομαλυνθεί η εποχικότητα της τουριστικής περιόδου, με όλα τα συνεπακόλουθα αποτελέσματα που μπορεί αυτό να έχει για την τουριστική κατανάλωση, την απασχόληση, κ.λ.π..
2. Θα δημιουργηθούν νέες θέσεις απασχόλησης, καθ' όλη την διάρκεια του επενδυτικού σχεδίου (σχεδιασμός, κατασκευή και λειτουργία των υποδομών).
3. Λόγω της αυξημένης ζήτησης, θα αναπτυχθούν υπηρεσίες στην αγορά όπως (τράπεζες, καταστήματα, εστιατόρια κ.λ.π).
4. Η τοπική αυτοδιοίκηση θα αυξήσει τα έσοδα της από την ενδυνάμωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας (έσοδα από φόρους, από ενοικίαση κοινόχρηστων χώρων κ.λ.π.).
5. Θα βελτιωθούν οι υπηρεσίες του δικτύου μεταφορών (λιμάνια, αεροδρόμια, οδικές αρτηρίες, κ.λ.π).
6. Με δεδομένη την παρουσία τουριστών μακράς παραμονής, θα έχουμε εισροή περισσότερου συναλλάγματος.
7. Η αυξημένη ζήτηση για σύγχρονες εγκαταστάσεις και μεθόδους θεραπείας θα ωθήσει στην εισαγωγή μοντέρνων τεχνολογιών και εξειδικευμένης τεχνογνωσίας. Έτσι θα αναπτυχθούν σε επιστημονικό επίπεδο οι διάφορες εφαρμογές του Θερμαλισμού.
8. Νέες περιοχές θα αναπτυχθούν, ενώ οι της που είναι ήδη κορεσμένες θα τονωθούν. Γενικά θα υπάρξει μια ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη στη περιφέρεια της Χώρας.
9. Θα υπάρξει μια γενική δραστηριοποίηση για την ανάδειξη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.⁴

5.5 Προτάσεις για την ανάπτυξη των ιαματικών πηγών.

Ο ιαματικός τουρισμός εκτός από μια μέθοδο πρόληψης και θεραπείας διαφόρων ασθενειών, μπορεί να αποτελέσει και ένα μέσο ξεκούρασης, αναζωογόνησης και ανανέωσης του ανθρώπου. Το ίδιο ισχύει και για τις παρόμοιες μεθόδους, τη κλιματοθεραπεία, την θαλασσοθεραπεία, την πηλοθεραπεία και τις λοιπές εφαρμογές του Θερμαλισμού. Η πρόσληψη και αποκατάσταση της υγείας, η ξεκούραση, η ευεξία και η ομορφιά, αποτελούν κοινούς στόχους. Ικανοποιούν δηλαδή την ολοένα και αυξανόμενη ανάγκη για διακοπές και ταυτόχρονη θεραπεία, σε ένα άνετο και φιλόξενο περιβάλλον.

Οι ελληνικές λουτροπόλεις, όπως είπαμε, γνώρισαν πιο καλές μέρες από τις σημερινές και αναπόφευκτα τώρα οδηγούνται στην παρακμή. Μπορούν βέβαια να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα, σε σύγχρονα κέντρα τουρισμού υγείας, δηλαδή σε κέντρα θεραπείας και αναψυχής μαζί, ανοιχτά για όλες τις ηλικίες, για περισσότερους μήνες το χρόνο, μέσα σε ένα όμορφο παραθαλάσσιο περιβάλλον και με ένα αναζωογονητικό κλίμα.

Μια τέτοια ανανέωση του χαρακτήρα των λουτροπόλεων της Χώρας, με σύγχρονες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, στοχεύει στο να μπορέσουν να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν πλήρως οι θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών της νερών. Παράλληλα, με τις υπόλοιπες συμπληρωματικές δραστηριότητες (αθλητικές, πολιτιστικές, αναψυχής κ.τ.λ.) θα καθιερωθούν και σαν παραθεριστικά κέντρα τουρισμού για όλο το έτος και τις ηλικίες.

Άλλοι, ενδεικτικοί στόχοι που πρέπει να περιβάλλεται μια στρατηγική για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού στην Ελλάδα είναι :

1. Η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
2. Η βελτίωση των τοπικών δημογραφικών χαρακτηριστικών, μέσω της αποκέντρωσης.
3. Η προσέλκυση επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα.
4. Η βελτίωση του γενικότερου τοπικού βιοτικού επιπέδου και του εισοδήματος.
5. Η ενεργή ανάμειξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ανάδειξη, αξιοποίηση, και εκμετάλλευση των τοπικών πηγών.
6. Η ανάδειξη και η διατήρηση τοπικών παραδόσεων, προϊόντων, κ.τ.λ..

---

7. Η βελτίωση της ποιότητας παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

Βασικός λοιπόν σκοπός μιας αναπτυξιακής πολιτικής για τον ιαματικό τουρισμό ειδικότερα, θα πρέπει να είναι η προσέλκυση επενδύσεων ικανών, ώστε να αναπτυχθούν και στην Ελλάδα σύγχρονα κέντρα τουρισμού υγείας, ανάλογα με αυτά που αναπτύσσονται, εδώ και κάποια χρόνια, με ταχείς ρυθμούς στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Άλλωστε – και στην περίπτωση της Κύθνου – έχει ήδη επιδειχθεί ενδιαφέρον, κυρίως από ξένους άλλα και Έλληνες επενδυτές για την αξιοποίηση των πεπαλαιωμένων λουτροπόλεων της Ελλάδας και τη μετατροπή τους σε σύγχρονα κέντρα τουρισμού υγείας.

Η προσέλκυση των επενδυτικών κεφαλαίων δεν είναι παρά μόνο η αρχή. Ο σχεδιασμός της λουτρόπολης είναι μια διαδικασία περισσότερο πολύπλοκη, που απαιτεί πολύ χρόνο και μελέτη πολλών και σύνθετων παραμέτρων, που θα εξασφαλίζουν την επιτυχία και την βιωσιμότητα του εγχειρήματος :

1. **Η γωροθέτηση.** Καταρχήν, η περιοχή εγκατάστασης της λουτρόπολης πρέπει να επιλέγεται με βάση τα τοπογραφικά στοιχεία του χώρου (υψόμετρο, απόσταση από θάλασσα, κ.τ.λ.), τα χαρακτηριστικά του τοπίου (πανίδα, χλωρίδα, κ.α.) και της κλιματολογικές συνθήκες (υγρασία, άνεμοι, κ.τ.λ.).
2. **Η έκταση της επένδυσης.** Θα πρέπει τα απαιτούμενα έργα υποδομής των λουτροπόλεων να είναι μεγάλης κλίμακας, εφόσον οι προσφερόμενοι χώροι δεν θα προορίζονται μόνο για την θεραπεία ιατρικών παθήσεων. Αντιθέτως, θα πρέπει να ικανοποιούν μια πολύ μακρά λίστα αναγκών και επιθυμιών των επισκεπτών και ταυτόχρονα να προωθούν την γενικότερη βελτίωση της φυσικής κατάστασης και της υγείας των επισκεπτών της.

Άλλωστε, οι λουτροπόλεις που μετατρέπονται εκ των υστέρων σε τουριστικά θέρετρα και επιδιώκουν την προσέλκυση αρκετά μεγάλου αριθμού παραθεριστών, έχουν να ανταγωνιστούν της περιοχές με ήδη αναπτυγμένη υποδομή, διαθέσιμη για την ικανοποίηση των αναγκών του εποχιακού τουρισμού. Ξεκινούν έτσι με ένα σημαντικό συγκριτικό μειονέκτημα, παρόλα τα φυσικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν. Αποτελούν, δηλαδή, “ νέους τουριστικούς τόπους ” που θα πρέπει να διαθέτουν πολύ καλό εξοπλισμό για να μπορέσουν να ανταγωνιστούν με επιτυχία τα ήδη καθιερωμένα κέντρα.

-
3. **Η τεχνική υποστήριξη.** Ανάλογα με τις ιδιομορφίες της κάθε περιοχής και την συνολική της έκταση, πρέπει να εκπονούνται οι απαραίτητες τεχνικές και οικονομικές μελέτες και τελικά να εκτελούνται τα έργα.
  4. **Η προστασία του περιβάλλοντος.** Πριν από κάθε είδους σχεδιασμό για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών, χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την προστασία του τοπίου και την διασφάλιση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Άλλωστε, οι περισσότερες ιαματικές πηγές βρίσκονται σε περιοχές που συνδυάζουν το βουνό με την θάλασσα, κάτω από εξαιρετικές κλιματολογικές συνθήκες. Η διατήρηση του γνήσιου φυσικού περιβάλλοντος, πέρα από τη συντήρηση της αρχικής φυσικής ομορφιάς, συντελεί και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του συγκεκριμένου τουριστικού κέντρου.
  5. **Το ιαματικό μέσο.** Η ιατρική επιστήμη είναι αυτή που πρέπει σε κάθε φάση του σχεδιασμού να επισημάνει τις ανάγκες που πρέπει να καλύψει μια λουτρόπολη και να υποδεικνύει το ιαματικό αγαθό (νερό, πηλός, κλίμα, κ.α.) και τον τρόπο εφαρμογής του (εισπνοθεραπεία, ποσιθεραπεία, κ.α.).
  6. **Ο φορέας εκμετάλλευσης.** Μια πολύ σημαντική παράμετρος, ιδιαίτερα όταν ο επενδυτής είναι το δημόσιο. Η νομική υπόσταση του φορέα εκμετάλλευσης είναι αυτό που επηρεάζει αρχικά τον τρόπο και την ευκολία χρηματοδότησης της επένδυσης, ενώ σε όλη την πορεία παίζει καθοριστικό ρόλο στην διαχείριση της επιχείρησης.
  7. **Η χρηματοδότηση.** Μπορεί να εξασφαλίσει με διάφορους τρόπους, όταν αναληφθεί από κάποιον ιδιώτη :
    - Με ίδια χρηματοδότηση από τον επενδυτή,
    - Με τραπεζικό δανεισμό,
    - Με επιχορήγηση του Δημοσίου,
    - Με ένταξη σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
    - Με οποιονδήποτε συνδυασμό όλων των παραπάνω.Η παράμετρος αυτή βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση με το ποιος είναι ο φορέας εκμετάλλευσης και τι προβλέπει σχετικά η οικονομοτεχνική μελέτη βιωσιμότητας.

---

8. **Η έρευνα της αγοράς και η προώθηση**. Για να ανοίξει ο δρόμος της σωστής εκμετάλλευσης πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα κατάλληλα εργαλεία. Ένα από αυτά είναι το Marketing, το οποίο περιλαμβάνει τα στάδια της Οργάνωσης, τον Προγραμματισμό και το Σχέδιο εφαρμογής. Βασική είναι και η σημασία της έρευνας αγοράς και της διαφήμισης, ιδιαίτερα της ευρωπαϊκές χώρες, κάτι στο οποίο της η Ελλάδα υστερεί πολύ, με αποτέλεσμα οι ιαματικές πηγές της να μην είναι διεθνώς γνωστές.⁵

Σημειώσεις Κεφαλαίου 5

1. **Αγγελίδης Ζ.**, << Συνέδριο Πολιτιστικός Τουρισμός και Ανάπτυξης,
Θέμα : Ελληνικός Θερμαλισμός – Ιαματικές πηγές – Ιαματικός Τουρισμός
Θεσσαλονίκη Φεβρουάριος 2003.
2. **ΕΣΥΕΕ**, Στατιστική Επετηρίδα , διάφορα έτη.,
3. **Διδασκάλου Ελένη** – Τουρισμός Υγείας μια νέα προσέγγιση στην τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών , Τουριστική Αγορά , Μάιος 2002 , σελ. 144-155.
4. **Καβαλοπούλου Μαρία , Μιζαμτζή Σοφία , Τριαντού Νατάσσα** :<< Μελέτη Ανάπτυξης Ιαματικών Πηγών Επαρχίας Λαγκαδά >> 2002
5. **Ε.Ο.Τ** , Συνέδριο για τα Ιαματικά λουτρά , Οκτώβριος 2007, Εισηγητές Συνεφάκης Γ. , Ζούρος Ν.

---

6. ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΤΗΣ ΚΥΘΝΟΥ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

6.1 ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΥΠΟΔΟΜΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ – ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ΚΥΘΝΟΥ.

6.1.1 Χωροθέτηση του κτιρίου.

Με την είσοδό του κάποιος στην πόλη των Λουτρών συναντά τα πρώτα γραφικά σπίτια και τον δρόμο που οδηγεί στην μεγάλη μαρίνα που διαθέτουν. Το πρώτο από τα οικήματα που αντικρίζει ο επισκέπτης είναι ένα δυόροφο νεοκλασικό κτίριο, το υδροθεραπευτήριο των Λουτρών, το οποίο όμως βρίσκεται σε πολύ άσχημη κατάσταση από πλευράς συντήρησης. Μπροστά και πίσω από το κτίριο υπάρχουν ακάλυπτοι χώροι οι οποίοι παλιότερα χρησιμοποιούνταν ως κήποι αλλά σήμερα είναι εγκαταλειμμένοι γεμάτοι σκουπίδια και μάζα.

Βέβαια θα πρέπει να αναφερθεί ότι κατά καιρούς έχουν γίνει κάποια έργα ανάπλασης και εξωραϊσμού με σκοπό την βελτίωση του κτιρίου.

6.1.2 Διαδοχικές φάσεις ανοικοδόμησης και υπάρχουσα κατάσταση του υδροθεραπευτηρίου.

Το υδροθεραπευτήριο καταλαμβάνει έκταση περίπου 10.000 τετραγωνικά μέτρα στο οποίο ιδιοκτήτης της έκτασης αλλά και του συνόλου των εγκαταστάσεων είναι ο ΕΟΤ.

Πρόκειται για ένα κτίριο θαυμάσιας αρχιτεκτονικής, το οποίο πρέπει πάση θυσία να διατηρηθεί και να συντηρηθεί. Έχει 14 ατομικούς λουτήρες και ένα ατομικό υδρομασάζ τα οποία διατίθενται στους επισκέπτες για θερμά λουτρά. Οι εγκαταστάσεις του είναι παλαιάς τεχνολογίας και εξυπηρετούν τις απαιτήσεις της εποχής που κατασκευάστηκε. Αυτό έχει σαν συνέπεια τον μαρασμό της κίνησης των λουόμενων τουριστών που συνεχώς περιορίζεται, με αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση των πελατών και την διακοπή έστω και της περιορισμένης περιοδικής λειτουργίας τους.

Στην ίδια ιδιοκτησία υπάρχουν και άλλα δύο κτίρια πιο παλαιάς κατασκευής τα οποία ενεργήθηκαν το ένα κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας, το οποίο είναι εγκαταλελειμμένο και βρίσκεται σε φάση συντήρησης ώστε να αποφευχθεί τυχόν κατάρρευση, καθώς εντός του κτιρίου βρίσκεται η μια από τις δύο πηγές των λουτρών, και το άλλο είναι το ξενοδοχείο ΞΕΝΙΑ το οποίο κατασκευάστηκε το 1964 προς την εξυπηρέτηση των λουόμενων του νησιού. Ωστόσο άλλες επεμβάσεις δεν έγιναν τα επόμενα χρόνια αφήνοντας τις εγκαταστάσεις στην μοίρα τους.

Παροχή άλλων υπηρεσιών στο χώρο δεν υπάρχει. Έτσι ο επισκέπτης δεν αντικρίζει χώρους αναψυχής κάποιο εστιατόριο ή καφέ. Υπάρχουν βέβαια κάποια περίπτερα τα οποία βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή κοντά στο υδροθεραπευτήριο, αλλά οι υπηρεσίες που παρέχουν είναι περιορισμένες. Κάλλιστα θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για το λόγο αυτό ο χώρος πίσω ο οποίος είναι εντελώς ανεκμετάλλευτος.

Ο αριθμός του προσωπικού αυξομειώνεται ανάλογα με την κίνηση του υδροθεραπευτηρίου (πίνακας 6.1). Κυμαίνεται από 2 (τους φθινοπωρινούς μήνες) ως 13 άτομα (τους καλοκαιρινούς μήνες). Τους χειμερινούς μήνες το υδροθεραπευτήριο παραμένει κλειστό. Κατά την διάρκεια του καλοκαιριού όπου και αυξάνεται η κίνηση του υδροθεραπευτηρίου υπάρχουν γύρω στα 8 με 13 άτομα μαζί με τον 1 αγροτικό γιατρό. Αναλυτικότερα έχουμε:

ΣΥΣΤΑΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ		
	ΕΚΤΟΣ	ΕΝΤΟΣ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ
	ΠΕΡΙΟΔΟΥ	ΠΕΡΙΟΔΟΥ
Διοίκηση	1	2
Τεχνικοί	0	1
Άτομα που ασχολούνται με την θεραπεία	0	8
Διάφοροι	1	2
ΣΥΝΟΛΟ	2	13

Πίνακας 6.1

Οι ώρες λειτουργίας του υδροθεραπευτηρίου διαμορφώνονται ανάλογα με τον αριθμό των λουόμενων. Τους φθινοπωρινούς μήνες, δηλαδή Σεπτέμβρη και Οκτώβρη, το ωράριο κυμαίνεται από τις 8 το πρωί μέχρι τις 6 το απόγευμά σε αντίθεση με τους καλοκαιρινούς μήνες όπου το ωράριο είναι πολύ ελαστικό ξεπερνώντας το μερικές φορές. Κάτι τέτοιο είναι πολύ θετικό αλλά πρέπει να γίνουν περισσότερο οργανωμένες προσπάθειες ώστε να παραμένει ανοικτό τα Σαββατοκύριακα και πέραν της τουριστικής περιόδου προκειμένου να προσελκύσει και κόσμος από την Αττική.

Τέλος στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί το εξής παράδοξο. Βάσει σχετικού νόμου πρέπει να προσλαμβάνεται ανειδίκευτο προσωπικό το οποίο στην συνέχεια πρέπει να εκπαιδεύεται. Κάτι τέτοιο δημιουργεί ακόμα περισσότερα προβλήματα στα ήδη μεγάλα προβλήματα που καλείται να αντεπεξέλθει η διεύθυνση κάθε χρόνο.

Οι απαρχαιωμένες εγκαταστάσεις του υδροθεραπευτηρίου
Φωτογραφία 6.1

Λουτήρας
Φωτογραφία 6.2

Λουτήρας
Φωτογραφία 6.3

Λουτήρας
Φωτογραφία 6.4

Λουτήρας
Φωτογραφία 6.5

Λουτήρας
Φωτογραφία 6.6

Λουτήρας
Φωτογραφία 6.7

Η άσχημη κατάσταση του υδρομασάζ
Φωτογραφία 6.8

Χώρος του υδρομασάζ
Φωτογραφία 6.9

6.1.3 Οικονομικά Στοιχεία Υδροθεραπευτηρίου ΕΟΤ.

Στην υποενότητα αυτή παρουσιάζονται τα οικονομικά στοιχεία του υδροθεραπευτηρίου του ΕΟΤ προκειμένου να αποκτήσουμε μια σφαιρική εικόνα της κατάστασης. Όπως φαίνεται και από τα παρακάτω στατιστικά που μας παραχωρήθηκαν τόσο από τον ΕΟΤ όσο και από την διεύθυνση του υδροθεραπευτηρίου η οικονομική κατάσταση τού είναι άσχημη με τα έξοδα να είναι υψηλά κάθε χρονιά. Καμία επιχείρηση δεν μπορεί να επιζήσει κάτω από αυτές τις συνθήκες και πραγματικά είναι θαύμα που το υδροθεραπευτήριο είναι ακόμα ανοιχτό.

Αρχικά παραθέτονται πίνακες 6.2 και 6.3 με τις τιμές των εισιτηρίων. Οι τιμές αυτές είναι πολύ χαμηλές και θα πρέπει όταν εκσυγχρονιστούν οι εγκαταστάσεις να αυξηθούν ώστε να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΙΜΩΝ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ

Έτος	Θερμά Λουτρά Απλό	Υδρομασάζ	Λούσεις
2000	1000 δρχ.	2000 δρχ.	10224
2001	1000 δρχ.	2000 δρχ.	9693
2002	3,50 ευρώ	6,00 ευρώ	9042
2003	4,00 ευρώ	6,50 >>	8308
2004	4,50 >>	7,00 >>	6407
2005	4,80 >>	7,00 >>	6986
2006	5,00 >>	7,30 >>	7111
2007	5,20 >>	7,30 >>	7053

Ακολουθούν πίνακες για τα έσοδα του υδροθεραπευτηρίου :

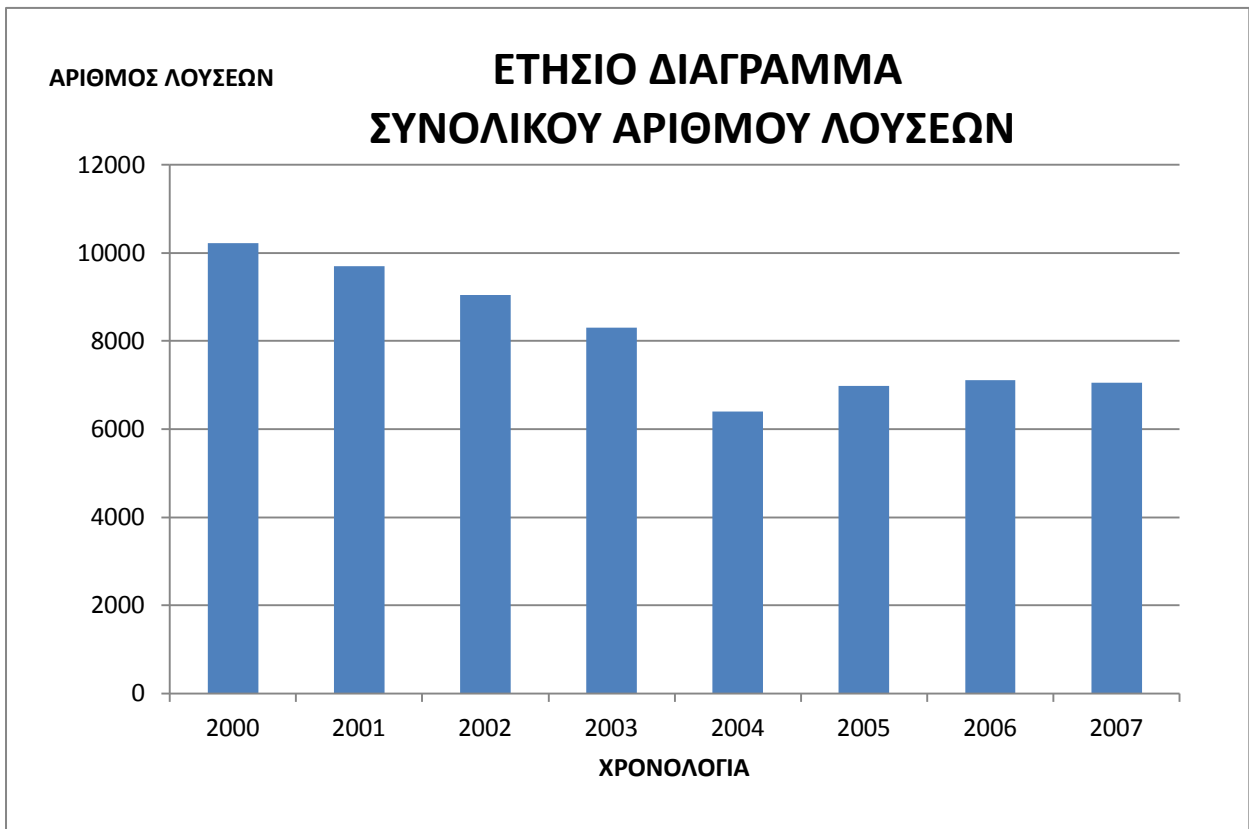
ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ 2000			
Είδη Λουτρών	Αριθμός Λούσεων	Τιμή	Είσπραξη σε ευρώ
Θερμά Λουτρά	8.224	3 ευρώ	24138,60
Υδρομασάζ	2000	6 >>	11740,50
Σύνολο	10224		35879,10

Πίνακας 6.2

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ 2007			
Είδη Λουτρών	Αριθμός Λούσεων	Τιμή	Είσπραξη σε ευρώ
Θερμά Λουτρά	5913	5,20 ευρώ	38443,60
Υδρομασάζ	1140	7,30 >>	9490,00
Σύνολο	7053		47933,60

Πίνακας 6.3

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι οι λούμενοι που επισκέπτονται το υδροθεραπευτήριο κάθε χρόνο μειώνονται συνεχώς και τα έσοδα τού θα ήταν ακόμη λιγότερα αν το εισιτήριο δεν αυξανόταν κάθε χρόνο χάρη στην προσπάθεια της διεύθυνσης να στερεοποιήσει τα έσοδα της ώστε να καλύψει τις λειτουργικές ανάγκες της επιχείρησης κάνοντας την προβληματική. Στην μείωση αυτή βοήθησε και το κλείσιμο του ξενοδοχείου το 2002 αναγκάζοντας τους επισκέπτες να νοικιάζουν δωμάτια πληρώνοντάς τα από την τσέπη τους.

6.1.4 Ξενοδοχεία – Δωμάτια.

Κατά την διάρκεια του '80 δεν έγιναν οι απαραίτητες επενδύσεις όσον αφορά την ξενοδοχειακή υποδομή που υπάρχει στο υδροθεραπευτήριο. Η εξωτερική εικόνα που παρουσιάζει το ξενοδοχείο είναι πολύ κακή και οι υπηρεσίες που παρέχει είναι ανύπαρκτες έως και καθόλου.

Πρόσψη του υδροθεραπευτηρίου
Φωτογραφία 6.10

Πίσω μέρος του υδροθεραπευτηρίου
Φωτογραφία 6.11

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε συλλέξει τα δωμάτια του ξενοδοχείου βρίσκονται εγκαταλελειμμένα . Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι επισκέπτες του υδροθεραπευτηρίου να νοικιάζουν δωμάτια στην περιοχή με υψηλό κόστος. Έτσι είναι ολοφάνερο ότι δεν παύει να λείπει από την περιοχή μια καλή ξενοδοχειακή μονάδα το οποίο θα απευθύνεται σε τουρίστες ή και ντόπιους με μεγάλη ή και μικρή οικονομική άνεση ώστε να παρέχει στους πελάτες της περισσότερη πολυτέλεια και παροχή υπηρεσιών.

Είσοδος δωματίων

Φωτογραφία 6.12

Εσωτερικό δωματίων
Φωτογραφία 6.13

Εσωτερικό δωματίων
Φωτογραφία 6.14

Λουτρό δωματίων

Φωτογραφία 6.15

Εσωτερικό δωματίων

Φωτογραφία 6.16

Μπαλκόνια δωματίων

Φωτογραφία 6.17

6.1.5 Εστιατόρια.

Τα εστιατόρια αποτελούν βασική τουριστική υποδομή για μια υδροθεραπευτική μονάδα και για το λόγο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να γίνει ιδιαίτερη αναφορά. Η ύπαρξη εστιατορίου στο κτιριακό συγκρότημα των ιαματικών λουτρών δεν υφίστατο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τα υπάρχοντα εστιατόρια της πόλης των Λουτρών που είναι λίγα, να μην επαρκούν να καλύψουν όλες τις ανάγκες των τουριστών. Συνέπεια των παραπάνω είναι η Λουτρόπολη και η ευρύτερη περιοχή να μην είναι σε θέση να προσελκύσει τουρίστες υψηλού βιοτικού επιπέδου. Το πρόβλημα των Λουτρών, όπως εξάλλου υποστηρίζουν και οι ντόπιοι, είναι ότι τα ιαματικά λουτρά προσελκύουν μόνο συνταξιούχους και σχεδόν καθόλου τουρίστες οικονομικά εύρωστους, οι οποίοι θα μπορούσαν να στηρίξουν περισσότερο τουρισμό της περιοχής.

6.1.6 Μαρίνα.

Τα Λουτρά διαθέτουν μαρίνα της οποίας η χωρητικότητα ανέρχεται περίπου σε 30 θέσεις ενώ το βάθος της είναι 3 μέτρα. Το γεγονός αυτό ευνοεί την επίσκεψη στη Κύθνο ιδιοκτητών ιστιοφόρων κάτι το οποίο είναι πολύ θετικό για το υδροθεραπευτήριο. Μάλιστα η ρύθμιση είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή διότι η παραμονή τις τρεις πρώτες μέρες είναι δωρεάν. Το μόνο δυσάρεστο στην όλη υπόθεση είναι ότι το ιδιοκτησιακό καθεστώς δεν είναι ιδιαίτερα ξεκαθαρισμένο με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η πρόθεση του οποιοδήποτε φορέα για επέκτασή και καλύτερη αξιοποίησή της.

Μαρίνα λουτρών
Φωτογραφία 6.18

6.1.7 Συγκοινωνίες.

Οι συγκοινωνία σε μια περιοχή παίζει σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του τουρισμού αλλά γενικότερα για την άνοδο του βιοτικού επιπέδου

των μόνιμων κατοίκων. Η αστική συγκοινωνία μέσα στο νησί της Κύθνου είναι σχεδόν ανύπαρκτη καθώς και η καθημερινή επικοινωνία με τα γύρω νησιά.

Στην Κύθνο μπορεί να φτάσει κάποιος ακτοπλοϊκός φεύγοντας από το λιμάνι του Πειραιά ή από το λιμάνι του Λαυρίου με καράβι που κατά τους χειμερινούς μήνες τα δρομολόγια μειώνονται αισθητά κυρίως από τον Πειραιά δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα.

6.1.8 Προσπάθειες και προϋποθέσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης για την αξιοποίηση των ιαματικών λουτρών στη Κύθνο με βάση τα προβλήματά της.

Είναι αξιοσημείωτο να προσθέσουμε ακόμα ότι προκειμένου να αναπτυχθεί με επιτυχία η αξιοποίηση αυτή, θα πρέπει να γίνουν ορισμένες πολύ σημαντικές ενέργειες, οι οποίες θα αποτελέσουν ταυτόχρονα την κινητήριο δύναμη για μια αειφορική ανάπτυξη.

Παρακάτω αναπτύσσονται ορισμένες προτάσεις, οι οποίες διατυπώνονται από μελέτες, από την έρευνα μάρκετινγκ που πραγματοποιήσαμε και συγκεκριμένα τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων.

- Η έρευνα έδειξε ότι ο στόχος θα πρέπει να αποτελέσει η ανάπλαση και κυρίως η βελτίωση των εγκαταστάσεων του υδροθεραπευτηρίου, όπου θα δημιουργηθούν μεταξύ άλλων πρόσθετες δραστηριότητες στις οποίες θα μπορούν να επιδοθούν οι επισκέπτες όπως : γήπεδα, βόλεις, ξύλινα παρατηρητήρια, τραπεζοκαθίσματα για υπαίθρια γεύματα, κατασκευή λουτήρων, ποδηλατοδρόμιο, κ.α.
- Υπάρχει η ανάγκη εφαρμογής προγραμμάτων επιμόρφωσης των κατοίκων της περιοχής και ειδικότερα των εμπλεκόμενων με την τουριστική ανάπτυξη του νησιού, αλλά και των τουριστών. Τα προγράμματα που αφορούν τους κατοίκους πρέπει να στοχεύουν στην καλύτερη γνώση των λειτουργιών του τουριστικού τομέα και στην βελτίωση του πλαισίου επικοινωνίας με τους τουρίστες. Τα προγράμματα που αφορούν τους τουρίστες πρέπει να αποσκοπούν στην ουσιαστικότερη γνωριμία τους με τον τόπο. Η ύπαρξη εκπαιδευτικών δομών θα μπορούσε να συμπεριλάβει από απλές ημερίδες μέχρι και

οργανωμένα σεμινάρια σε σειρά πραγματικά σημαντικών και ενδιαφερόντων τομέων για την γενικότερη υπόσταση της περιοχής.

- Υφίσταται ανάγκη βελτίωση των υπάρχουσων εκπαιδευτικών και ιατρικών υπηρεσιών ώστε να μην εργάζονται τα στελέχη χωρίς ουσιαστική κατάρτιση αλλά και τη δημιουργία νέων ειδικοτήτων στην εκπαίδευση όπως του φυσιοθεραπευτή σε σχέση με το νερό, αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα για την μορφωτική και βιοτική εξύψωση του πληθυσμού.
- Υπάρχουν κάποια δημόσια έργα που αυτή τη στιγμή αποτελούν προτεραιότητα για το νησί τα οποία αν ολοκληρωθούν σίγουρα θα ενισχύσουν την ανάπτυξη του υδροθεραπευτηρίου.

Πρόκειται για :

α) Την αποκατάσταση του οδικού δικτύου προς τη λουτρόπολη.

β) Τις εξυπηρετήσεις τοπικής κλίμακας ή ειδικού ενδιαφέροντος και συγκεκριμένα τη συντήρηση δρόμων προς τα ιαματικά λουτρά.

γ) Τοποθέτηση οδικών σημάνσεων και καθοδηγητικών πινακίδων προσανατολισμού στην ελληνική και λατινική γραφή.

δ) Την αύξηση και βελτίωση των συγκοινωνιακών δυνατοτήτων

- Γενικότερα, η βελτίωση και η δημιουργία των ακτοπλοϊκών δικτύων και των υποδομών εξυπηρέτησης. Η γειτνίαση της περιοχής και ιδιαίτερα το κοντινό των αποστάσεων με το λιμάνι του Πειραιά και του Λαυρίου αποτελεί ουσιαστικότερο πλεονέκτημα, τόσο από άποψη αγοράς στην οποία απευθύνεται το τουριστικό προϊόν της περιοχής, όσο και από άποψη υποδομών εξυπηρέτησης (λιμάνι κ.λ.π.).
- Διαπιστώθηκε η ανάγκη δημιουργίας έργων και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, γενικά επενδύσεων σε καθαρά οικονομικές δραστηριότητες τουριστικού περιεχομένου και κυρίως στην ξενοδοχειακή υποδομή στις περιοχές που διαθέτουν φυσικούς ιαματικούς πόρους. Επίσης, σε υποδομές που στοχεύουν στην παροχή διασκέδασης σύγχρονων προδιαγραφών (κίνητρα για κατάσταση στην περιοχή κέντρων διασκέδασης, γηπέδων,

---

αθλοπαιδιών , κ.λ.π.) ώστε να συνδυαστούν οι ήπιες μορφές τουρισμού μεταξύ τους.

- Είναι απαραίτητη η ενίσχυση της διαφήμισης – προβολής – γνωστοποίησης του τουριστικού προϊόντος.
- Την ανάπτυξη δικτύου συνεργασιών των περιοχών που διαθέτουν ιαματικούς πόρους, ώστε να μπορούν να προωθήσουν την τουριστική προβολή των περιοχών και να ενημερώσουν τον επισκέπτη.

6.2 Εκσυγχρονισμός και τρόποι διαμόρφωσης - αξιοποίησης των ιαματικών πηγών της Κύθνου.

Σ' αυτή τη Β' φάση σκοπός μας είναι να προτείνουμε τρόπους αξιοποίησης του υδροθεραπευτηρίου και γενικά του κτιριακού συγκροτήματος με βάση την ανάγκη του επισκέπτη για θεραπεία ή αναζωογόνηση και ενεργό συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της παραμονής του.

Απαιτείται λοιπόν, να τεθούν μακροπρόθεσμοι στόχοι, υπεύθυνη αντιμετώπιση, ουσιαστική στρατηγική, σχεδιασμός και προγραμματισμός, καθώς επίσης και υιοθέτηση κάποιων προτάσεων από τους τοπικούς φορείς για να ληφθούν πιο σοβαρά οι ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει το νησί όσο αφορά τους ιαματικούς πόρους και την δυνατότητα ανάπτυξης του ιαματικού τουρισμού για μια ουσιαστική ανάπτυξη και όχι μόνον. Από την έρευνα λοιπόν μάρκετινγκ που πραγματοποιήσαμε μέσα από τη συλλογή πρωτογενών στοιχείων (ερωτήσεις, συνεντεύξεις) προέκυψε μια πραγματική εικόνα για τις προοπτικές που έχει το νησί στην ανάπτυξη των φυσικών ιαματικών πόρων που βρίσκονται σε λειτουργία. Σε συνδυασμό με όλα τα παραπάνω που λέχθηκαν στο κεφάλαιο 6 θα πραγματοποιήσουμε μια περαιτέρω έρευνα με σκοπό μελλοντικές εκμεταλλεύσεις στο υδροθεραπευτήριο.

6.2.1 Γενικά.

Με την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ και την αναζήτηση νέων παραγωγικών κλάδων ανάπτυξης, που ταιριάζουν στους φυσικούς πόρους του ελληνικού τόπου, είναι φανερό ότι η αξιοποίηση των ιαματικών πηγών της Κύθνου πάνω σε σύγχρονη, συστηματική και οργανωμένη βάση μπορεί να αποτελέσει ένα πολύ αποδοτικό νέο στο τουριστικό κλάδο που θα απευθύνεται και σε υψηλού εισοδηματικού επιπέδου διεθνή τουριστική πελατεία. Η δημιουργία αλλά και η συνεχής λειτουργία των ιαματικών μονάδων θα δώσει νέα ώθηση στον τουρισμό του νησιού για τους χειμερινούς και τους φθινοπωρινούς μήνες. Ο αριθμός των ξένων επισκεπτών θα αυξηθεί πολύ κατά

τους χειμερινούς μήνες, όπως επίσης θα αυξηθεί πολύ η εισροή τουριστικού συναλλάγματος γιατί θα υπάρχει ένας νέος λόγος, η εκσυγχρονισμένη λουτροθεραπεία για να επισκεφτούν τη περιοχή και σε ευρύτερη κλίμακα το νησί ξένοι υψηλού εισοδηματικού επιπέδου καθώς και πελατεία Ασφαλιστικών Ταμείων,

Ο κεντρικός πυρήνας ανάπτυξης είναι το υδροθεραπευτικό συγκρότημα, που αποτελεί την έναρξη και τον άξονα της αναπτυξιακής διαδικασίας. Οι συμπληρωματικές λειτουργίες οι οποίες μπορούν να προγραμματιστούν είναι οι παρακάτω:

- 1. Υπαίθριο αμφιθέατρο για πολιτιστικές εκδηλώσεις**
- 2. Γήπεδα, βόλει, μπάσκετ, τένις**
- 3. Πισίνα ανοικτή θερμαινόμενη**
- 4. Εστιατόριο**
- 5. Αναψυκτήριο**

Ένα υδροθεραπευτήριο, μικρότερο ή μεγαλύτερο, άλλοτε θα περιλαμβάνει και άλλοτε όχι, χώρους διανομής είτε με μορφή ξενοδοχείου είτε με μορφή διαμερισμάτων κ.λ.π., ένα ερώτημα που δεν είναι δυνατόν να απαντηθεί μηχανικά και πρόχειρα, αλλά εξαρτάται από την προσφορά και τις απαιτήσεις σε κλίνες σε συνδυασμό με τη δυνατότητα για τη κάλυψη των αναγκών αυτών στα πλαίσια του ίδιου ή όχι προγράμματος με το υδροθεραπευτήριο. Τις περιπτώσεις αυτές όπου εντάσσονται στο ίδιο σύνολο είτε ομάδες χώρων διανομής ή και τις κατηγορίες λειτουργικών ενοτήτων, της π.χ. πρόσθετοι χώροι αναψυχής ή ακόμη εμπορικές μονάδες κλπ., που είναι ένα συνηθισμένο φαινόμενο να προβλέπονται σε τέτοια σύνολα, αναφερόμαστε κυρίως όταν μιλάμε για <υδροθεραπευτήριο>, και στο περιεχόμενο του αποκλείεται κυρίως το τμήμα εκείνο που συσχετίζεται με την κυρίαρχη ομάδα των χώρων θεραπευτικής αγωγής. Ο διαχωρισμός της δεν αποτελεί προφανώς το τμήμα κάποιας θεωρίας για την ταξινόμηση μονάδων, μικρότερων ή μεγαλύτερων, συγκροτημάτων κ.λ.π., αλλά αποτελεί ένα μέσο συνεννόησης και όχι απλά ένα σχήμα λόγου.

Τέλος, η αναφορά σε «Κέντρο Θεραπευτικού Τουρισμού» γίνεται όταν πρόκειται για ένα μεγαλύτερο σύνολο, το οποίο πέρα από το υδροθεραπευτικό συγκρότημα με τις εγκαταστάσεις που απαιτεί, συνδυάζεται με τουριστικές εξυπηρετήσεις, τη ξενοδοχειακή ή ξενοδοχειακές μονάδες, οργάνωση και εξοπλισμό ευρύτερων χώρων και περιοχών του οικισμού, με επεμβάσεις στο οδικό δίκτυο και

τις γενικότερες υποδομές, με την οργάνωση χώρων πρασίνου, άθλησης και πολιτισμού, (πισίνες, γήπεδα, χώρους συγκεντρώσεων σε συνδυασμό με εστιατόρια – ταβέρνες, αναψυκτήρια, νυχτερινά κέντρα, εμπορικά καταστήματα), καθώς και της λειτουργίες.

6.2.2 Περιγραφή ενδεικτικών εγκαταστάσεων βιώσιμων μονάδων Λουτροθεραπείας της Ευρώπης.

Οι ιαματικές πηγές της Κύθνου όπως λειτουργούν σήμερα περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις παλαιάς τεχνολογίας που εξυπηρετούσαν τις απαιτήσεις της εποχής που κατασκευάστηκε.

Αυτό έχει σαν συνέπεια τον μαρασμό της κίνησης των λουόμενων τουριστών που συνεχώς περιορίζεται, με αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση των πελατών και την διακοπή έστω και της περιορισμένης περιοδικής λειτουργίας του.

Η λύση για την ανάπτυξη του Ιαματικού λουτροθεραπευτικού τουρισμού με πελατεία ντόπια και ξένη, είναι εκσυγχρονισμένο λουτροθεραπευτήριο, με τη δημιουργία εγκαταστάσεων και εξοπλισμού. Όλα τα από οικονομικής πλευράς βιώσιμα Ιαματικά λουτροθεραπευτήρια της Ευρώπης έχουν εκσυγχρονιστεί και μετατραπεί σε κέντρα αναζωογόνησης και τουρισμού Υγείας.

Συνοπτικά αναφέρονται παρακάτω οι απαραίτητες ενδεικτικές εγκαταστάσεις.

- 1. Εγκαταστάσεις κολυμβητηρίου, κλειστού και ανοιχτού** (για χρήση χειμώνα-καλοκαίρι) οι οποίες θα συνοδεύονται μεταξύ της με ειδικό κανάλι και ειδική τεχνολογία για κινησιοθεραπεία και μασάζ (κλιμακωτά μπεκ μέσα στην πισίνα) στον ευρύτερο χώρο των ιαματικών πηγών.
- 2. Ελεύθερο ντους** σε κλιμακωτά ύψη επί του εξωτερικού στομίου της πισίνας για την προετοιμασία του υδρομασάζ.
- 3. Διαρρυθμίσεις μορφής καταρρακτών** μέσα και έξω της κολυμβητικής πισίνας για την δημιουργία ευχάριστης ατμόσφαιρας για της ηλικίες και σχετικές νεροτσουλήθρες.
- 4. Σύγχρονες λουτήρες** (μοντέρνες μπανιέρες) , για ιαματική λουτροθεραπεία των παθήσεων

-
5. **Υδρομασάζ.**
  6. **Κοινό μασάζ.**
  7. **Υδροθεραπεία.**
  8. **Εισπνευσιοθεραπεία.**
  9. **Τοπική και συστηματική ποσιθεραπεία.**
  10. **Κινησιοθεραπεία** σε ειδικές πισίνες για το χειμώνα και το καλοκαίρι.
  11. **Λασποθεραπεία.** Σημειώνεται ότι έχουμε τα μεγαλύτερα κοιτάσματα της Ευρώπης σε Ιαματική Λασποτύρφη (άριστη ποιότητα και σημαντική ποσότητα).
  12. **Κέντρο αναζωογόνησης** με τμήματα περιποίησης και ομορφιάς, καλλωπισμού και αδυνατίσματος.
  13. **Βασικά έργα και ευκολίες** για την κατασκευή και αρμονική λειτουργία των κέντρων αναψυχής και των λουτροθεραπευτηρίων.
  14. **Τμήμα αποθεραπείας** για αρθροπάθειες, ρευματοπάθειες και διάφορες καρδιοπάθειες.
  15. **Τμήμα για άτομα με ειδικές ανάγκες** (συστηματικής φυσιοθεραπείας).
  16. **Τμήμα ειδικής φυσιοθεραπείας**, με συνδυασμό όλων των ειδών αυτής, δηλαδή επιμέρους τμήματα εξοπλισμένα για Ηλεκτροθεραπεία με ρεύματα γαλβανικά- φαραδικά , Υδρόλουτρα, Υδρομασάζ, Χειρομασαζ, και γυμναστήρια ενόργανης και ενεργητικής γυμναστικής.

Στο εν λόγω τμήμα πλήρους φυσιοθεραπείας, αλλά και σε όλα τα άλλα τμήματα του Υδροθεραπευτηρίου
  17. **Τμήμα για άτομα με ειδικές ανάγκες** με ανάλογο parking.
  18. **Διάφορα άλλα** με τον εξωραϊσμό του χώρου και την ένταξή του στο περιβάλλον της περιοχής.
  19. **Εξυγίανση και προστασία των ιαματικών πηγών** για την διατήρηση της χημικής ποιότητας (υπάρχοντα φυσικοχημικά χαρακτηριστικά).
  20. **Αθλητικές εγκαταστάσεις.**
  21. **Ξενοδοχεία , ξενοδοχειακές μονάδες και σύγχρονα συνεδριακά κέντρα** με καλό δίκτυο συνδέσεως.

Επισημαίνεται και τονίζεται ότι τα περισσότερα Ευρωπαϊκά σύγχρονα λουτροθεραπευτήρια και τα πλησιέστερα ξενοδοχεία θερμαίνονται μέσω ειδικής τεχνολογίας από τα ρέοντα ζεστά θερμομεταλλικά νερά με εξοικονόμηση ενέργειας, χαμηλό κόστος λειτουργίας και φυσικά με προστασία του περιβάλλοντος.

6.2.3 Προγραμματισμός και ανάπτυξη των ιαματικών λουτρών

Αξιολογώντας τα παραπάνω στοιχεία η Κύθνος αποτελεί ιδανική περίπτωση για εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών της. Η επικρατέστερη πρόταση, αφενός για τη βέλτιστη αξιοποίηση των νερών και αφετέρου για τη μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, είναι η αντικατάσταση των υπάρχουσων λουτήρων με νέους, σύγχρονης τεχνολογίας, καθώς και η αξιοποίηση των ήδη υπάρχοντων κτιριακών εγκαταστάσεων, που θα αποτελέσουν την βάση για την τουριστική αξιοποίηση της ευρύτερης περιοχής.

Προβλέπονται επίσης χώροι αναψυχής, πάρκα και αθλητικές εγκαταστάσεις.

Μεταξύ άλλων, το υδροθεραπευτήριο θα προσφέρει :

- Ατομικές ιαματικές λούσεις
- Ομαδικές ιαματικές λούσεις
- Ειδική ιαματική υδροθεραπεία και κινησιοθεραπεία
- Εισπνευσιοθεραπεία
- Ποσιθεραπεία
- λασποθεραπεία
- ειδικό ηλεκτρομασάζ διαφόρων τύπων
- ομαδική και ατομική γυμναστική
- ειδική αγωγή καλλωπισμού και αδυνατίσματος γυναικών

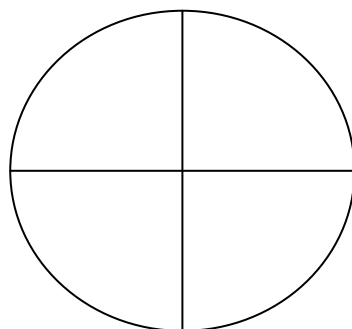
Επιπλέον, στο υδροθεραπευτήριο θα ενσωματωθεί ένα αίθριο αμφιθέατρο πολλαπλών χρήσεων για ποικίλες εκδηλώσεις (ομιλίες, συναυλίες, εκθέσεις) που θα δώσει ζωή στο συγκρότημα.

Τέλος θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τα παραπάνω με ένα απλό διάγραμμα ανάλογα με το σκοπό και το προορισμό ενός υδροθεραπευτηρίου

Επισκέπτες για λόγους
Αναψυχής

Επισκέπτες για Γυμναστική
και Διατροφή

Επισκέπτες για λόγους
περιποίησης σώματος
και προσώπου

Επισκέπτες για λόγους
Υγείας

Σκόπιμη κρίνεται η κατάρτιση ενός προγράμματος εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης των λουτροθεραπευτηρίων βάση του παρακάτω χρονικού βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα, μακροπρόθεσμα.

- **Βραχυπρόθεσμα μέτρα**

Το λουτροθεραπευτήριο για να έχει Ελληνική και Διεθνή πελατεία (επισκέπτες – τουρίστες) όλο τον χρόνο και να εξυπηρετεί όλες τις ηλικίες των λουόμενων και των προσώπων που τους συνοδεύουν σε θεραπεία και αναζωογόνηση είναι απαραίτητο να αποκτήσει τις απαραίτητες διαρρυθμίσεις.

A) Δύο πισίνες ώστε η μία να είναι σε κλειστό χώρο με διάσταση 18,6*6,6 και η άλλη σε ανοικτό χώρο. Αυτό το σύστημα δίνει την δυνατότητα να λειτουργεί η μονάδα συνεχώς, όλο τον χρόνο ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες της Ελλάδος.

B) Επίσης απαιτείται κατάλληλος σχεδιασμός και προμήθεια εξοπλισμού πισίνας με τον οποίο επιτυγχάνουμε: οι λουόμενοι να κάνουν ευχάριστη γυμναστική, κινησιοθεραπεία και μασάζ από τα ειδικά κλιμακωτά μπεκ της πισίνας.

Γ) Κατάλληλα αποδυτήρια και τουαλέτες, που θα εξυπηρετούν την πελατεία επισκεπτών της πισίνας.

Δ) Δημιουργία αυτόματου κλιματισμού – θέρμανσης – ψύξης του συγκροτήματος από το θερμομεταλλικό νερό της πηγής με εξοικονόμηση ενέργειας, χαμηλό κόστος λειτουργίας, ειδικότερα κατά τους χειμερινούς μήνες ενώ ταυτόχρονα θα προστατεύεται και το περιβάλλον με την χρήση ειδικής τεχνολογίας που βρίσκει εφαρμογή σ' όλα τα ιαματικά λουτροθεραπευτήρια της Ευρώπης.

Ε) Κλίμα – Βιοκλίμα.

- **Μεσοπρόθεσμα μέτρα**

Σε συνέχεια των βραχυπρόθεσμων μέτρων προτείνουμε τα ανώτερα έργα να συμπληρωθούν με τα κάτωθι:

α) με μπανιέρες της τεχνολογίας για σύγχρονη πολύπλευρη Ιαματική λουτροθεραπεία (ολόσωμες και της για ποδόλουτρα, χειρόλουτρα, κ.λ.π.) για ηλικιωμένα άτομα ή άτομα με ειδικές ανάγκες σε ανάλογο βέβαια διαρρυθμισμένο τμήμα.

Β) Τμήμα εισπνοών για εισπνευσιοθεραπεία.

Γ) Τμήμα με δυνατότητες υπηρεσιών ομορφιάς και καλλωπισμού με πρώτη ύλη ελληνικά κοιτάσματα (Ιαματικής Λασπότυρφης).

Δ) Λασπόλουτρα με ειδική λασπότυρφη, με αποτέλεσμα μεγάλα οικονομικά οφέλη.

Ε) Κατάλληλοι χώροι στάθμευσης για αντίστοιχη εξυπηρέτηση της μονάδας.

Στ) Δυνατότητες εμφιαλώσεως επιτραπέζιου νερού της.

Ζ) Ειδικά διαμορφωμένους χώρους για περίπατους υγείας σε δίκτυο πεζόδρομων.

- **Μακροπρόθεσμα μέτρα**

Θα απαιτηθούν, εν συνεχεία τα κάτωθι έργα υποδομής που θα πλαισιώνουν τη μονάδα:

Α) Ξενοδοχειακή μονάδα.

B) Μεγάλη πισίνα ανοικτή για αναψυχή, λούση και κινησιοθεραπεία, καθώς και μια εντυπωσιακή πισίνα με αρχιτεκτονική αρχαίου κλασσικού ελληνικού λουτρού σε συνδυασμό με ζεστό αέρα και ατμόλουτρα

Γ) Αναψυκτήριο.

Δ) Σάουνα.

Ε) Εστιατόριο.

Στ) parking που θα ανταποκριθεί στις εγκαταστάσεις της μονάδας.

Ζ) μπάσκετ, τένις, κλπ.

η) Εξωραϊσμός με πολιτιστικές εγκαταστάσεις.

Τέλος θεωρείται απαραίτητο να γίνουν προμελέτες αξιοποίησης των θερμομεταλλικών ιαματικών πηγών που θα περιλαμβάνουν: Υδρολογικά – Υδρογεωλογικά – Βιοκλιματολογικά στοιχεία που αφορούν την γεωλογική δομή, της κλιματικές συνθήκες, τον τρόπο υδρομαστεύσεως και της δυνατότητας αποδοτικής αξιοποίησης με οικονομοτεχνικά στοιχεία.

6.2.4 Γενικές προτάσεις για την αναβάθμιση του υδροθεραπευτηρίου.

Όπως προαναφέραμε πιο πάνω η κατάσταση τόσο της οικονομικής πλευράς όσο και από πλευράς εγκαταστάσεων δεν είναι αποδοτική. Παρ' όλη την καλή διάθεση της διεύθυνσης του υδροθεραπευτηρίου και κάποιων μεμονωμένων ενεργειών του διευθυντή δεν έχει επιτευχθεί βελτίωση της κατάστασης.

Αρχικά πρέπει να γίνει εκσυγχρονισμός των ήδη υπάρχοντων κτιρίων. Το ένα από τα δυο κτίρια είναι νεοκλασικό και η αρχιτεκτονική του είναι θαυμάσια. Η εσωτερική κατάσταση του κτιρίου είναι όμως πολύ άσχημη. Σαν πρώτο βήμα θα πρέπει να γίνει αναπαλαίωση του κτιρίου και αύξηση των λουτήρων. Οι αίθουσες υποδοχής θα πρέπει να γίνουν περισσότερο φιλικές στον επισκέπτη. Επίσης το άλλο κτίριο θα πρέπει να ανακαινιστεί εσωτερικά και εξωτερικά καθώς υποστηρίζεται από υποστυλώματα.

Κτίριο επί Τουρκοκρατίας
(πίσω μέρος υδροθεραπευτηρίου)
φωτογραφία 6.19

Εσωτερικό κτιρίου
Φωτογραφία 6.20

Απαραίτητη είναι η δημιουργία ενός χώρου ιατρείου καθώς υπάρχουν δεν υπάρχει. Ενδιαφέρουσα ιδέα είναι να υπάρχουν και εξειδικευμένοι ιατροί ανάλογα με τις παθήσεις που εμφανίζονται στο υδροθεραπευτήριο και τις ενδείξεις που έχουν οι συγκεκριμένες πηγές. Επίσης μεγάλη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στους χώρους χαλάρωσης που επισκέπτονται οι λουόμενοι μετά τις λούσεις. Οι χώροι αυτοί θα πρέπει να τηρούν κάποιους κανόνες ασφαλείας και να είναι ευχάριστοι στους επισκέπτες οι οποίοι θα πρέπει να αισθάνονται ασφαλείς σ' αυτούς.

Σκόπιμο θα ήταν να δημιουργηθεί στο χώρο αυτό ένα σύγχρονο εστιατόριο το οποίο θα παρέχει καλό φαγητό και καφέ. Η τοποθεσία του υδροθεραπευτηρίου είναι ιδανική ενός τέτοιου χώρου ο οποίος θα έδινε την ευκαιρία στους επισκέπτες να χαλαρώσουν και να απολαύσουν την θαυμάσια θέα. Η δημιουργία μπαρ κρίνεται σκόπιμη.

Η περιβάλλουσα περιοχή θέλει όλη καθαρισμό και προτείνεται η φύτευση αρωματικών φυτών και βοτάνων προκειμένου να ελαττωθεί η χαρακτηριστική οσμή του θείου που είναι διάχυτη στην περιοχή του υδροθεραπευτηρίου.

Στον ευρύτερο χώρο του θεραπευτηρίου προτείνεται να δημιουργηθεί μία κλειστή πισίνα με θερμομεταλλικό νερό για ομαδικές λούσεις, μια υπαίθρια πισίνα με θαλάσσιο νερό για θαλασσοθεραπεία, χώροι σάουνας, φυσιοθεραπείας και λασποθεραπείας. Οι παραπάνω χώροι σάουνας, χαμάμ, και μασάζ θα μπορούσαν κάλλιστα να δημιουργηθούν στο ισόγειο του κτιρίου. Στις πισίνες που προτείνεται να δημιουργηθούν θα μπορούσε να λειτουργήσει χώρος Aqua – Jogging , Aqua – Dancing κτλ. γεγονός που θα έφερνε και νέο κόσμο στο υδροθεραπευτήριο το οποίο θα συνδύαζε την ιαματική του υπόσταση με την αναψυχή και την άθληση.

Για την καλύτερη απόδοση των έργων προτείνεται ο διαχωρισμός των έργων σε δύο τομείς :

- Τομέας ομαδικής λουτροθεραπείας
- Τομέας ατομικής λουτροθεραπείας και άλλων υπηρεσιών

6.2.5 Τομέας Ομαδικής Λουτροθεραπείας.

Όσον αφορά τον τομέα ομαδικής λουτροθεραπείας μπορούμε να εντάξουμε την κλειστή πισίνα με ιαματικό νερό η οποία θα συνοδεύεται με τα απαραίτητα αποδυτήρια και φυσικά θα έχει όλες τις απαραίτητες προδιαγραφές για άτομα με ειδικές ανάγκες.

Επίσης κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία μιας ανοικτής πισίνας η οποία θα έχει θαλασσινό ή γλυκό νερό προκειμένου ο επισκέπτης να συνδυάσει την θεραπεία με την αναψυχή. Ο χώρος αυτός θα είναι για χαλάρωση, γυμναστική και ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων ανάμεσα στους λουόμενους. Με τον τρόπο αυτό το υδροθεραπευτήριο θα χάνει την αυστηρή ιατρική μορφή του και θα γίνεται πιο φιλική στους επισκέπτες.

6.2.6 Τμήμα Ατομικής Λουτροθεραπείας.

Το τμήμα αυτό θα περιλαμβάνει τους 14 λουτήρες και τα αποδυτήρια. Στους χώρους αυτούς θα έχει πρόσβαση ο υπεύθυνος για τους λουτήρες ο οποίος θα έχει και την ευθύνη της λούσης. Ο λουτρόνομος πρέπει να επισκέπτεται τον λουόμενο προκειμένου να ελέγχει αν είναι καλά ή αν χρειάζεται κάτι. Οι λουτήρες θα πρέπει να είναι σύμφωνα με τα σύγχρονα πρότυπα.

6.2.7 Τομέας Ατομικής Λουτροθεραπείας και Υπηρεσιών Χαλάρωσης.

Ο τομέας αυτός θα αποτελείται από τα τμήματα που έχουν ήδη αναφερθεί δηλαδή από τμήματα ατομικής λουτροθεραπείας, τμήμα υδροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, τμήμα δεισπευσιοθεραπείας, τμήμα ατομικής και ομαδικής γυμναστικής.

6.2.8 Τμήμα Υδροθεραπείας Και Κινησιοθεραπείας.

Η σύγχρονη εποχή επιτάσσει την χαλάρωση του ανθρώπου ο οποίος όλη μέρα έχει να αντεπεξέλθει σε ένα πολύ φορτωμένο ωράριο. Η Κύθνος

ιδιαίτερα που είναι πολύ κοντά στην Αττική θα μπορούσαν να είναι μια πολύ καλή πρόταση για τους Αθηναίους οι οποίοι θα μπορούσαν να επισκέπτονται τα υδροθεραπευτήρια για χαλάρωση το Σαββατοκύριακο.

Το συγκεκριμένο τμήμα θα περιλαμβάνει τμήμα λασποθεραπεία , φυσιοθεραπεία και sauna.

Το τμήμα sauna θα περιλαμβάνει χωριστά sauna ανδρών και γυναικών με αντίστοιχα αποδυτήρια και ντους. Για το τμήμα φυσιοθεραπείας προβλέπονται μπανιέρες για υδρομασάζ όπως σκοτσέζικο ντους, μπανιέρες πεταλούδα και μπανιέρες άκρων (χειρών , ποδιών).

6.2.9 Τμήμα Ατομικής Και Ομαδικής Γυμναστικής.

Στο τμήμα αυτό μπορούμε να εντάξουμε το τμήμα καλλωπισμού και γυμναστικής. Προτείνεται η δημιουργία ενός χώρου ο οποίος θα είναι εξοπλισμένος με όργανα γυμναστικής όπου ο επισκέπτης κάτω από την επίβλεψη γυμναστών θα γυμνάζεται. Το τμήμα αυτό θα μπορούσε θαυμάσια να συνεργάζεται με την εξωτερική πισίνα στην οποία κάποιες ώρες θα λειτουργούν τμήματα Aqua – Jogging , Aqua – Dancing.

6.2.10 Τμήμα Αισθητικής Και Διατροφής.

Το νερό του υδροθεραπευτηρίου της Κύθνου ενδείκνυται κυρίως για γυναικολογικές παθήσεις. Για το λόγο αυτό θα μπορούσαν εδώ να αναπτυχθούν χώροι οι οποίοι θα ασχολούνται με καλλωπιστικούς ρόλους. Έτσι , προτείνεται η δημιουργία χώρων για θεραπεία ακμής, κυτταρίτιδας, χώροι ομορφιάς δηλαδή γενικά. Κάτι τέτοιο θα είχε πολύ θετικό αποτέλεσμα αφού ακολουθεί και το πνεύμα της εποχής. Σε χώρες που έχει δοκιμαστεί αλλά και στην Ελλάδα (χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Αιδηψού) έχει αποφέρει πολλά κέρδη. Αναλυτικότερα αναπτύσσεται το τμήμα αισθητικής και διατροφής.

Παράλληλα στο τμήμα αυτό προτείνεται να λειτουργεί και τομέας διατροφής. Οι επισκέπτες κάτω από την παρακολούθηση υγιεινολόγων και διαιτολόγων θα μπορούν να ακολουθήσουν κάποιο διαιτητικό πρόγραμμα ή απλά να μαθαίνουν τα μυστικά της σωστής διατροφής.

6.2.11 Διαμόρφωση Περιβάλλοντα Χώρου.

Στα πλαίσια ανάπτυξης του περιβάλλοντα χώρου της ευρύτερης περιοχής του υδροθεραπευτηρίου προτείνεται η δημιουργία χώρων πρασίνου. Η ανάπλαση αυτή μπορεί να γίνει τόσο στο μπροστινό όσο και στο πίσω μέρος του υδροθεραπευτηρίου στα οποία έχει πολύ ελεύθερο χώρο.

Κατ' αρχήν θα πρέπει να επισημάνουμε ότι πολλά πράγματα στον περιβάλλοντα χώρο δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν όσον αναφορά τη φύτευση εξαιτίας του κλίματος του νησιού και του νερού, το οποίο αποτελείται από άλατα. Γι αυτό το λόγο δεν γίνεται να ευδοκιμήσουν φυτά "ευαίσθητα" όπως τριανταφυλλιές και γαρδένιες, έτσι θα πρέπει να επικεντρωθούμε σε φυτά "σκληρά" που αντέχουν την αλμύρα της θάλασσας όπως είναι οι δάφνες και ένα είδος πεύκου τα αλμυρίκια που επικρατούν σχεδόν σε όλο το νησί. Επιπλέον για τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου θα τοποθετηθούν κιόσκια στο μπροστινό χώρο για την ξεκούραση των λουόμενων με θέα την θάλασσα καθώς και επιπλέον παγκάκια. Επίσης η δημιουργία υπαίθριων παιχνιδιών όπως σκάκι θα δώσει ένα τόνο χαλάρωσης και διασκέδασης στους επισκέπτες. Τέλος δεν πρέπει να ξεχάσουμε και τους "μικρούς" επισκέπτες μας δημιουργώντας τους μια παιδική χαρά για ατέλειωτες ώρες παιχνιδιού.

Αναξιοποίητος περιβάλλοντας χώρος (πίσω μέρος υδροθεραπευτηρίου)

φωτογραφία 6.21

Περιβάλλοντας χώρος
(μπροστινό μέρος υδροθεραπευτηρίου)

Φωτογραφία 6.22

Όλες οι παραπάνω προτάσεις μας για την αξιοποίηση και διαμόρφωση τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού χώρου του υδροθεραπευτηρίου αποτυπώνονται στις κατόψεις που ακολουθούν στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

6.2.12 Κατασκευαστικές λεπτομέρειες.

Φέρουσα τοιχοποιία.

Παράλληλα με τη βιομηχανική επανάσταση και την τεχνολογική εξέλιξη ένα από τα βασικά υλικά δόμησης για την συγκρότηση του φέροντα οργανισμού των περισσότερων κτιρίων είναι το οπλισμένο σκυρόδεμα , περιορίζοντας ακόμα περισσότερο τη σημασία της τοιχοποιίας.

Τα βασικά υλικά κατασκευής της τοιχοποιίας είναι :

- η φυσική πέτρα του λατομείου, για τις λιθοδομές
- οι τεχνητές πλίνθοι για τις πλινθοδομές
- το σκυρόδεμα, για τους χυτούς τοίχους.

Οι σημερινές αυξανόμενες απαιτήσεις, αλλά και οι τεχνολογικές δυνατότητες, έχουν δημιουργήσει μια τεράστια ποικιλία κατακόρυφων στοιχείων πλήρωσης (εξωτερικών ή εσωτερικών). Γι' αυτό είναι απαραίτητο να γνωρίζει κανείς όσο το δυνατό περισσότερες από αυτές τις δυνατότητες και να είναι σε θέση να κάνει πάντα τις σωστές επιλογές, ανάλογα με το είδος του έργου και τις συνθήκες που επικρατούν.

Εξωτερική τοιχοποιία.

Η εξωτερική τοιχοποιία λειτουργεί ως φυσικό και οπτικό περίβλημα, για να προστατέψει τον εσωτερικό χώρο και να εξασφαλίσει έναν ευχάριστο και λειτουργικό χώρο διαμονής.

Οι λειτουργίες των εξωτερικών τοιχοποιιών είναι :

- Η προστασία από την υγρασία
- Η προστασία από τον άνεμο
- Η μόνωση και ο έλεγχος της θερμότητας
- Η μόνωση από τους θορύβους
- Η προστασία από την φωτιά
- Η στατική λειτουργία του τοιχώματος

Το κτίριο που εξετάζουμε είναι θερμομονωμένο σύμφωνα με τις προδιαγραφές της εκάστοτε χρονικής περιόδου, ερχόμενη σε αντίθεση με τις σημερινές προδιαγραφές που διέπουν τα σύγχρονα κτίρια.

Σύμφωνα με τα όσα εκτέθηκαν παραπάνω, για την περίπτωση του υπό μελέτη κτιρίου επιλέγεται η λύση της εσωτερικής θερμομόνωσης. Παρά τα αρκετά σημαντικά μειονεκτήματα που παρουσιάζει, οι λόγοι που οδήγησαν στη συγκεκριμένη κατασκευαστική λύση είναι οι εξής :

-
- Δεν αλλάζουν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των κτισμάτων, δηλαδή δεν επικαλύπτονται οι πέτρες ώστε να αλλοιώνεται η ιδιαίτερη φυσιογνωμία των κτισμάτων
  - Η λύση αυτή έχει αρκετά μικρό κόστος
  - Το θερμομονωτικό υλικό προστατεύεται από την τοιχοποιία

Θερμομονωτικό υλικό .

Επιλέγεται ως θερμομονωτικό υλικό ο περλίτης, και μάλιστα υπό την μορφή θερμομονωτικού επιχρίσματος. Ο περλίτης δεν προσβάλλεται από έντομα και τρωκτικά και δεν αναπτύσσει μύκητες. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, καθώς και σε χώρους που απαιτούν υψηλή πυροπροστασία. Συμβάλλει στην αποφυγή θερμογεφυρών, ιδίως στις θέσεις των αρμών. Λόγω της μικρής του θερμοχωρητικότητας αποκτά σύντομα τη θερμοκρασία του αέρα του χώρου. Με τη χρήση του <<περλοσοβά>>, αν και δεν θα επιτευχθούν τα καλύτερα αποτελέσματα από άποψη θερμικής προστασίας, θα βελτιωθεί σε ένα βαθμό η θερμική συμπεριφορά του δομικού στοιχείου.

Δάπεδα.

Οι επεμβάσεις στα δάπεδα αποτελούν μια από τις βασικότερες εργασίες αποκατάστασης ενός κτιρίου. Κυρίως παρουσιάζουν φθορές ή κακώσεις από καταπονήσεις λόγω χρήσης, μεγάλων φορτίων από εγκατάσταση ή μετακίνηση μηχανημάτων και συσκευών, καθώς επίσης και άλλων συνθηκών που επικρατούν στο χώρο εφαρμογής τους.

Οι φθορές αυτές είναι δυνατό να αντικατασταθούν με διάφορους τρόπους, ανάλογα με τη φύση των φθορών και τα υλικά του δαπέδου. Σημαντικοί παράμετροι για οποιαδήποτε επέμβαση σε δάπεδο, καθώς και για την αντικατάσταση του δαπέδου ή της επίστρωσης, αποτελούν :

- Η χρήση του χώρου.
- Η ολισθηρότητα.
- Οι μηχανικές και χημικές αντοχές.

-
- Η διάρκεια ζωής της κατασκευής.
  - Το βάρος της κατασκευής.
  - Η θερμική και η ηλεκτρική αγωγιμότητα.
  - Η ευκολία καθαρισμού και το κόστος συντήρησης.
  - Το κόστος κατασκευής.

Έχοντας υπόψη ότι ένα δάπεδο δεν αποτελείται από ένα και μόνο στρώμα, αλλά από περισσότερα, το καθένα εκ των οποίων εξυπηρετεί κάποια συγκεκριμένη λειτουργία (θερμομόνωση, ηχομόνωση), θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή αφενός στα υλικά που θα προτιμηθούν για την αποκατάσταση των δαπέδων και αφετέρου στη σωστή σειρά τοποθέτησης τους.

Γενικές κατευθύνσεις –στόχοι.

Στο υπό εξέταση κτίσμα, το δάπεδο, αποτελείται ως επί το πλείστον από πλακάκι και μωσαϊκό, ενώ όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε από την φωτογραφία 6.23 διατηρείται ένα μικρό μεν τμήμα του παλαιού δαπέδου από εποχή Όθωνα

Παλαιό δάπεδο
(Εποχής Όθωνα)

Φωτογραφία 6.23

Έχοντας υπόψη την υπάρχουσα κατάσταση του δαπέδου του κτίσματος, ως επιμέρους στόχοι για την αντιμετώπιση των προβλημάτων σε επίπεδο γενικών κατευθύνσεων τίθεται :

- Η εξάλειψη όλων εκείνων των στοιχείων που ευνοούν την εμφάνιση – δράση της υγρασίας.
- Βελτίωση της λειτουργίας που εξυπηρετεί, όπως θερμομόνωση, υγραμόνωση.
- Βελτίωση της εμφάνισης του δαπέδου.
- Βελτίωση της αντοχής του δαπέδου.

Συνεπώς η νέα διαμόρφωση του δαπέδου του κτιρίου, θα είναι ικανή να παρέχει στους διαμένοντες το αίσθημα της άνεσης, δημιουργώντας ένα επιθυμητό εσώκλιμα, για την εξασφάλιση των προϋποθέσεων για υγιεινή διαμονή.

Λαμβάνοντας υπόψη τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα και του περιορισμούς προτείνεται η εφαρμογή θερμομονωτικού υλικού, αλλά υποδεικνύονται δύο εναλλακτικές προτάσεις που αφορούν στην τελική επικάλυψη. Στην πρώτη περίπτωση τοποθετούνται σχιστολιθικές πλάκες ενώ στην δεύτερη το δάπεδο επικαλύπτεται με ξύλινες σανίδες.

Κουφώματα.

Το κούφωμα αποτελεί μια κατασκευή στερεή, αρκετά ικανή να ελέγχει και να τροποποιεί τις εξωτερικές κλιματικές συνθήκες, να διευκολύνει τις εσωτερικές λειτουργικές ανάγκες των χώρων του κτίσματος αλλά και να ρυθμίζει τις μορφολογικές παρορμήσεις του χρήστη του.

Η συντήρηση, επισκευή ή αντικατάσταση των κουφωμάτων αποτελεί μια από τις βασικότερες εργασίες στην αποκατάσταση ενός κτιρίου. Δεν είναι μόνο τα διάφορα ελαττώματα που μπορεί να παρουσιάσουν τα παλαιά κουφώματα, αλλά και η αισθητική, η λειτουργικότητα και η προστασία που προσφέρει στο χώρο, που οδηγούν στην επιλογή νέων σύγχρονων κουφωμάτων.

Κριτήρια επιλογής κουφωμάτων.

Τα κουφώματα, ως κατασκευές που συμπληρώνουν τα ανοίγματα των τοίχων, οφείλουν να ανταποκρίνονται σε ορισμένες απαιτήσεις, ανάλογα με τις

χρήσεις των χώρων που συνδέουν και τις ιδιότητες των κατασκευών στα ανοίγματα των οποίων τοποθετούνται.

Η επιλογή των κουφωμάτων στις όψεις ή στους εσωτερικούς χώρους ενός κτιρίου δεν είναι υπόθεση απλή, που μπορεί να αντιμετωπισθεί εμπειρικά. Ούτε εύκολα μπορούν να βρεθούν σωστές λύσεις, αν δεν προϋπάρχει μια στοιχειώδης έστω γνώση των βασικών αρχών και των κριτηρίων που διέπουν το σωστό σχεδιασμό τους ανάλογα με την επιθυμητή μορφή και θέση τους στην όψη, το αναγκαίο μέγεθός τους, τη λειτουργία που πρόκειται να εξυπηρετήσουν και, τέλος το χαρακτήρα του κτιρίου.

Για την τελική επιλογή, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη ορισμένες απαιτήσεις. Αναλυτικότερα, τα κουφώματα που θα επιλεγθούν θα πρέπει να ανταποκριθούν στις ακόλουθες απαιτήσεις :

- **Θερμομόνωση**
- **Ηχομόνωση**
- **Μορφή**
- **Λειτουργίες**
- **Κλιματικές συνθήκες**
- **Στατική ικανότητα του κουφώματος**
- **Οικονομία**
- **Πυραντοχή και πυραντίσταση**

Επιλογή κουφωμάτων.

Η επιλογή των κουφωμάτων θα γίνει σύμφωνα με τους νόμους που διέπουν την Πολεοδομία Κυκλάδων. Έτσι τα παράθυρα θα πρέπει να γίνουν ξύλινα και με μικρά ανοίγματα. Πιο λεπτομερειακά :

Παράθυρα.

Θα τοποθετηθούν παράθυρα με εξωστόθυρα από Σουηδικό πεύκο, άριστης ποιότητας. Το εξώφυλλο των παραθύρων θα αποτελείται από κατακόρυφες σανίδες πλάτους 10 cm (νησιώτικου τύπου). Τα εσωτερικά φύλλα

θα διαθέτουν διπλό υαλοπίνακα. Η στερέωση της κάσας θα γίνει με στηρίγματα τα οποία θα εισχωρούν στους αρμούς που σχηματίζονται εξαιτίας της συνδεσμολογίας των λίθων και τα κενά που υφίστανται θα αναπληρωθούν με αφρό πολυουρεθάνης.

Εξωτερικές πόρτες.

Ομοίως θα κατασκευαστούν πόρτες από Σουηδικό πεύκο, άριστης ποιότητας. Η πόρτα θα αποτελείται από κατακόρυφες σανίδες πλάτους 10 cm (νησιώτικου τύπου).

Εσωτερικές πόρτες.

Οι εσωτερικές πόρτες θα είναι κατασκευασμένες από Σουηδικό πεύκο, άριστης ποιότητας. Η πόρτα θα είναι απλού τύπου. Η κάσα θα στερεωθεί με μονωτικό αφρό πολυουρεθάνης με τη βοήθεια σφηνών (ομοίως με τα υπόλοιπα κουφώματα). Οι εργασίες θα ολοκληρωθούν με την κατάλληλη τοποθέτηση σιδηρικών ανάρτησης, κλειθρών, χειρολαβών και λοιπών εξαρτημάτων για την εξασφάλιση της άριστης λειτουργίας των κουφωμάτων.

6.2.13 Προτάσεις του δήμου Κύθνου για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών της.

Αρχικά, οι πηγές ήταν ιδιοκτησία του τουρκικού δημοσίου, τότε που ένας υπάλληλος αυτού, ο δραγουμάνος του τουρκικού στόλου Νικόλαος Μαυρογένης, οικοδόμησε τον θολωτό λουτήρα με το αποδυτήριο. Ο δήμος Κύθνου, αν και μπορούσε, αποφάσισε συνετά και δε φιλονίκησε με το δημόσιο για την κυριότητα τους. Καθώς ήταν άπορος, δε θα μπορούσε να καταλάβει τις δαπάνες της οικοδόμησης που υπερέβησαν τα 5 εκατομμύρια δραχμές, όσα δηλαδή είχε καταβάλλει το δημόσιο μέχρι τότε.

Οι θερμές πηγές της Κύθνου και ειδικότερα το Ξενία ανήκει σήμερα στον Ε.Ο.Τ και μάλιστα στην Α.Ε Ακινήτων, μια μικτή ανώνυμη εταιρία που διαχειρίζεται την ακίνητη περιουσία του Ε.Ο.Τ. Ο δήμος Κύθνου, αναγνωρίζοντας την σπουδαιότητα των ιαματικών πηγών και την δυνατότητα συμβολής τους

στην γενικότερη ανάπτυξη του τόπου, ανέλαβε την πρωτοβουλία και ανάθεσε στην τεχνική υπηρεσία του Συνδέσμου Ιαματικών Πηγών και Λουτροπόλεων Ελλάδας την εκπόνηση τεχνικοοικονομικής μελέτης για τον εκσυγχρονισμό των λουτρών και την συμφέρουσα λειτουργία τους.

Η πρόταση του δήμου είναι να περιέλθουν οι πηγές υπό την εποπτεία του και να γίνει συνεκμετάλλευση με τους ιδιώτες, μετέχοντας ο ίδιος σε ποσοστό 25%- 30%. Η οικονομική στήριξη μπορεί να εξασφαλιστεί από το 3^ο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης και ήδη έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον συμμετοχής από μέρους των ιδιωτών (ξενοδόχοι Κύθνου , τράπεζες).

1. Η υλοποίηση του έργου της εκμετάλλευσης των λουτρών με σύγχρονο τρόπο θα προσφέρει 30 νέες θέσεις εργασίας μόλις τεθούν αυτά σε πλήρη λειτουργία. Θα υπάρξει δε δέσμευση για πρόσληψη στις θέσεις αυτές ντόπιων υπαλλήλων και κατά προτεραιότητα αυτών που είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ.

2. Ένα άλλο πεδίο εκμετάλλευσης των θερμών πηγών είναι και η αφαλάτωση του θαλασσινού νερού. Η πρόταση του δήμου αφορά τη χρήση της υψηλής θερμοκρασίας των νερών για την απομάκρυνση των αλάτων, διαδικασία που θα κατακτήσει το θαλασσινό νερό πόσιμο.

3. Θα μπορούσαν ακόμη να χρησιμοποιηθούν οι πηγές και για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και μ' αυτό τον τρόπο να λυθεί το πρόβλημα της τροφοδότησης της Χώρας και των Λουτρών με ηλεκτρικό ρεύμα.

4. Όσον αφορά το χρονικό διάστημα λειτουργίας των εγκαταστάσεων των λουτρών, θα μπορούσε να επιμηκυνθεί και πέραν των 2-3 μηνών της συνήθους περιόδου. Σ' αυτό βοηθά το γεγονός ότι στο σημείο εκβολής των θερμών πηγών στη θάλασσα, η θερμοκρασία του θαλασσινού νερού είναι υψηλότερη καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Θα μπορούσαν λοιπόν να το επισκέπτονται οι λουόμενοι και άλλους μήνες εκτός των θερινών και μ' αυτό τον τρόπο να επιμηκυνθεί και η τουριστική περίοδος.

6.2.14 Οικονομικός Προϋπολογισμός.

Κόστος πισίνας (ανοικτής και κλειστής παρά του Υδροθεραπευτηρίου).....	852.762,30	Ευρώ
Κόστος λουτήρων (14 λουτήρες).....	440.205,43	Ευρώ
Κόστος υδρομασάζ (4 υδρομασάζ).....	160.345,89	Ευρώ
Κόστος για εξοπλισμό και κατασκευή γυμναστηρίου.....	293.470,29	Ευρώ
Κόστος για τμήμα ομορφιάς.....	440.205,43	Ευρώ
Κόστος για τμήμα ελέγχου ιατρικής μαζί με εξοπλισμό.....	586.940,57	Ευρώ
Κόστος για έργα εξυγίανσης εξωτερικών χώρων.....	586.940,57	Ευρώ
Κόστος για ανακαίνιση όψης παραδοσιακών κτιρίων (βαψίματα, κουφώματα κτλ).....	886.940,57	Ευρώ
Κόστος ανακαίνισης και διαμόρφωσης εσωτερικά των κτιρίων.....	542.586,94	Ευρώ
Κόστος για εξοπλισμό γραφείων διοίκησης και αρχείου.....	146.735,14	Ευρώ
Κόστος για χώρους υποδοχής.....	293.470,28	Ευρώ
Κόστος για παιδική χαρά με νεροτσουλήθρες.....	146.735,00	Ευρώ
Κόστος εξοπλισμός δωματίων (κρεβάτια, κουζίνα κ.τ.λ.).....	256.678,90	Ευρώ
Κόστος εξοπλισμός λασποθεραπείας.....	321.897,90	Ευρώ
Κόστος εστιατορίου (κουζίνα – τραπεζαρία).....	545.654,90	Ευρώ
	ΣΥΝΟΛΟ	6.501.570,11 Ευρώ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Εγκυκλοπαίδεια "Ελλαδική", εκδόσεις Γιάννη Ρίζου, σελ. 209,210
- Σπαθαριώτου Βασιλική, Πτυχιακή εργασία: "Ιαματικός Τουρισμός στην Ελλάδα: προβλήματα - προτάσεις", 1995, σελ. 10- 12
- Ξαυερίου Λανδερερ, "Περί των Κυθνω θερμών υδάτων", Αθήνα 1835, σελ.3,4,5,7
- Εργασία της περιβαλλοντικής ομάδας του Τ.Ε.Ε της Κύθνου, "Η ιστορία και το περιβάλλον των θερμών στη Κύθνο", έτος 2001-2002, σελ.2,3
- Αντώνης Βαλληνδα, "Κυθνιακά ήτοι της νήσου Κύθνου Χωρογραφία και ιστορία", εκδόσεις Ερμούπολη Σύρου 1882, σελ. 17,18,20
- Αντώνιου Γούναρη, "Η Κύθνος", έτος έκδοσης 1939
- IDA HAUGSTED, "Η Κύθνος στα 1700, 1836, 1845", Σύνδεσμος Κυθνίων Αθήνα 1987
- Αντώνης Γούναρης, "Η Κύθνος" έτος έκδοσης 1939
- **Ε.Ο.Τ, Ιαματικά Πηγαί της Ελλάδος**, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1966.
- **Ελληνικός Θερμαλισμός**, Οδηγός Ιαματικών Πηγών και Λουτροπόλεων, Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας, Θεσσαλονίκης, 2003.
- **Ε.Ο.Τ, Λουτροπόλεις και Ιαματικές Πηγές**, επιστημονική επιμέλεια Ν. Λεούση, Αθήνα, 1966.
- **Τα Νέα**, Spa-αποδράσεις χαλάρωσης, 23.1.2004.
- **Έθνος**, Ιαματικές Πηγές, Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 19.07.2008.
- Cockerel N. , Spas and Health Resorts in Europe, Travel and Tourist Analyst, No 1, 1996, σελ. 53-77
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος, αριθμός φύλλου 112, τεύχος πρώτο, 30/7/1960, σελ. 1047 – 1048 – 1049

-
- Δημοτικές Τουριστικές Επιχειρήσεις Νισύρου Α.Ε., << Μελέτη Σκοπιμότητας για τη Μετατροπή Παραδοσιακών Κτισμάτων Πηγών της Νισύρου σε Ξενοδοχείο >>, Νίσυρος, Δεκέμβρης 1996 ., σελ. 35-37
  - Πρακτικά 1 ου Διεθνούς Συνεδρίου για τη Ανάπτυξη των Λουτροπόλεων , 1995 : σελ. 91
  - Ιστοσελίδες : <http://www.notioaigaio.gr/site.asp?uID=2section=7>
  - <http://www.info3kps.gr>
  - <http://www.ando.gr/ieaderplus/index.htm>
  - <http://www.ando.gr/domi/index.asp>
  - Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος , αριθμός φύλλου 132 , τεύχος πρώτο , 17/7/1920,σελ. 1169-1170
  - **Αγγελίδης Ζ.** , << Συνέδριο Πολιτιστικός Τουρισμός και Ανάπτυξης,
  - Θέμα : Ελληνικός Θερμαλισμός – Ιαματικές πηγές – Ιαματικός Τουρισμός
  - Θεσσαλονίκη Φεβρουάριος 2003.
  - **ΕΣΥΕΕ**, Στατιστική Επετηρίδα , διάφορα έτη.,
  - **Διδασκάλου Ελένη** – Τουρισμός Υγείας μια νέα προσέγγιση στην τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών , Τουριστική Αγορά , Μάιος 2002 , σελ. 144-155.
  - **Καβαλοπούλου Μαρία , Μιζαμτζή Σοφία , Τριαντού Νατάσσα** :<< Μελέτη Ανάπτυξης Ιαματικών Πηγών Επαρχίας Λαγκαδά >> 2002
  - **Ε.Ο.Τ** , Συνέδριο για τα Ιαματικά λουτρά , Οκτώβριος 2007, Εισηγητές Συνεφάκης Γ. , Ζούρος Ν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα μπορούσε να δοθεί ως συμπέρασμα πως οι ιαματικές πηγές της Κύθνου μπορούν να αξιοποιηθούν και να λειτουργήσουν προς όφελος του νησιού και των επισκεπτών της.

Επιγραμματικά αναφέρονται οι κύριοι άξονες που φάνηκαν πως είναι απαραίτητοι για την λειτουργία των πηγών :

Να βελτιωθεί, να αναβαθμιστεί και να εξωραϊστεί ο περιβάλλον χώρος ο οποίος σήμερα βρίσκεται σε απαράδεκτη κατάσταση.

Να ευαισθητοποιηθούν οι ντόπιοι και να πληροφορηθούν για την ιστορία των θερμών πηγών και τις θεραπευτικές τους ιδιότητες στο σώμα και στη ψυχή, έτσι ώστε και αυτοί οι ίδιοι να κάνουν χρήση τους.

Μετά την απόκτηση της κυριότητας από το Δήμο :

A) Να συντηρηθούν όλα τα παλιά οικοδομήματα και οι λουτρικές εγκαταστάσεις, που αυτή τη στιγμή φέρουν εμφανή σημεία εγκατάλειψης, να προβληθούν ως ένα σημαντικό κομμάτι της ιστορίας του τόπου με δεδομένο ότι έχουν σχεδιαστεί από τον σημαντικό για την Ελλάδα αρχιτέκτονα CHRISTIAN HANSEN , του οποίου έργα αυτή τη στιγμή κοσμούν την κεντρική οδό των Αθηνών, την Πανεπιστημίου.

B) Να γίνει προσπάθεια επιμήκυνσης του χρόνου εκμετάλλευσης τους, έτσι ώστε να αξιοποιηθεί από όλους, όσο το δυνατόν περισσότερο αυτός ο φυσικός θησαυρός. Μ' αυτό τον τρόπο, θα δοθούν κίνητρα οικονομικής ανάπτυξης στο νησί, το οποίο δε μπορεί να στηριχθεί μόνο στην ελλιπή γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή όπως συμβαίνει μέχρι σήμερα.

Αν τα παραπάνω δεν μπορούν να εφαρμοστούν από την πολιτεία τότε να βρεθεί τρόπος προκειμένου η αξιοποίηση να γίνει από ιδιώτες.

Η χώρας μας είναι μια ιδιαίτερη τουριστική, με πολλούς φυσικούς πόρους , ένας από αυτούς είναι και οι θερμές πηγές τις οποίες θα πρέπει να διαφυλάξουμε και αξιοποιήσουμε για τις υπόλοιπες γενιές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ